

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Rok 2013

Květa Prokopiusová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra biologie a environmentálních studií

ODCIZENÍ ČLOVĚKA PŘÍRODĚ
HUMAN ALIENATION FROM NATURE

Autor diplomové práce: Květa Prokopiusová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Kateřina Jančaříková, Ph.D.

Studijní obor: Učitelství pro I. stupeň ZŠ

Forma studia: prezenční

Brandýs nad Labem 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Kateřiny Jančařikové, Ph.D. a že jsem citovala všechny uvedené zdroje. Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze diplomové práce je identická s její tištěnou podobou.

V Praze dne

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce PhDr. Kateřině Jančaříkové, PhD. za cenné připomínky a rady při zpracování diplomové práce. Dále děkuji ředitelům/ředitelkám a pedagogům prvního stupně na základních školách v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi za poskytnutí prostoru k vlastní výzkumné práci v průběhu vyučování. Děkuji rovněž všem studentům, kteří se mnou spolupracovali.

A závěrem bych ráda projevila uznání mé rodině a blízkým za podporu a shovívavost při psaní diplomové práce.

Obsah

Abstrakt	6
Abstract.....	7
1. Úvod	8
2. Teoretická východiska práce	10
2.1 Terminologie.....	10
2.1.1 Odcizování	10
2.1.2 Příroda.....	11
2.1.3 Vztah k přírodě	11
2.2 Odcizování člověka přírodě	12
2.2.1 Změny životního stylu člověka od konce 19. století	12
2.2.2 Negativní dopady odcizování přírodě.....	14
2.3 Filosofie vztahu člověka k přírodě.....	17
2.4 Dítě a příroda	18
2.5 Kompenzace.....	22
2.5.1 Sport v přírodě	22
2.5.2 Turistika.....	23
2.5.3 Zelená terapie.....	24
2.5.4 Občanská sdružení dětí a mládeže	26
2.5.5 Ekologické organizace a jejich aktivity	27
2.6 RVP ZV – dává prostor pro kontakt žáků s přírodou?	28
3. Vlastní výzkum.....	33
3.1 Vymezení cíle, úkolů a formulace hypotéz	33
3.2 Charakteristika a popis výběrového souboru.....	34
3.3 Metody	35
3.3.1 Dotazníkové šetření	35
3.3.2 Ohnisková skupina.....	36

3.4	Výsledky	37
3.4.1	Dotazníkové šetření	37
3.4.2	Ohnisková skupina.....	42
4.	Diskuse a interpretace výsledků	48
4.1	Vyhodnocení stanovených hypotéz	48
4.2	Vyhodnocení dílčích úkolů (otázek) výzkumu	51
5.	Závěry	53
6.	Seznam použitých zdrojů	55
7.	Přílohy.....	I
	Seznam příloh:	I
	Příloha I: Seznam všech základních škol Brandýs n. L. – Stará Boleslav.....	II
	Příloha II: Vzor dotazníku (1. varianta).....	III
	Příloha III: Vzor dotazníku (2. varianta)	V
	Příloha IV: Víkendové dotazníky	VII
	Příloha V: Mapa města Brandýs nad Labem – Stará Boleslav	X

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problémem odcizení člověka přírodě. Uvádí změny životního stylu člověka od konce 19. století a negativní dopady odcizování. Také se zaměřuje na dítě a přírodu kolem něj. Navrhuje možné kompenzace – sport v přírodě, zelená terapie, občanská sdružení, ekocentra a Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání.

Vlastní výzkum zjišťuje, v jakých typech prostředí žáci pátých ročníků základních škol v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi tráví svůj volný čas. Zda město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav nabízí žákům přírodní prostory, kde by mohli odpočívat, hrát si, provozovat sport atd. Zajímá se, s kým děti pobývají venku ve volných chvílích, kdo je jim společníkem nebo průvodcem.

Klíčová slova

Příroda, vztah k přírodě, odcizení, dítě a příroda, kompenzace, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

Abstract

My thesis deals with the problem of human alienation from nature. Thesis says about lists of lifestyle changes a person from the 19th century and the negative impacts of alienation. It also focuses on the child and the nature around him. It suggests possible compensation - sport in nature, green therapy, civic associations, eco-centers and framework educational programme for elementary education.

A self-made research determines what types of environments the pupils in the fifth grade of elementary schools in Brandys nad Labem - Stara Boleslav use and spend their leisure time there. Whether the town Brandys nad Labem - Stara Boleslav offers to students natural space witch students may use for their relaxation and doing sports. The thesis is studying whom pupils spend their leisure time outside with and who is their partner or guide.

Keywords

Nature, relationship to nature, alienation, child and nature, framework of educational programme for elementary education.

1. Úvod

Cílem diplomové práce je rozpracovat téma odcizení člověka přírodě a také získat informace, v jakém prostředí a jak tráví žáci 5. ročníků základních škol v městě Brandýs nad Labem – Stará Boleslav volný čas po škole, o víkendech a o prázdninách.

Téma odcizení člověka přírodě je mi velmi blízké. Přestože jsem vyrůstala jako „městske dítě“, trávila jsem velkou část volného času v přírodě. Měla jsem příležitosti jezdit se třídou na školy v přírodě, každý víkend jezdit na kole se sestrami a tátou či absolvovat pěší turistiku do různých koutů České republiky. V současnosti děti nemají tolik možností dostat se do přírody. Přírodní prostředí bývá v okolí jejich bydliště narušeno obytnou i průmyslovou zástavbou.

Děti žijící na vesnici nebo na suburbii mají pro trávení volného času v přírodě lepší podmínky, než děti žijící ve městech. Tyto děti většinou bydlí v rodinném domě se zahradou, namísto bytového domu. Některé rodiny na vesnici dodnes chovají dobytek a starají se o zahrádku u domu či malé políčko. Děti se tak naučí zaopatřovat zvířata a pěstovat rostliny. Mají tedy více příležitostí poznat život v přírodě a k odcizení nedochází v takové míře, jako u dětí městských.

Již několik desetiletí se v celém světě dostává do popředí zájmu problematika kvality prostředí, ve kterém žijeme. K tomu samozřejmě patří i otázky zachování přírody a přírodních prvků. Dnešní doba s sebou přináší v celosvětovém měřítku vysoký nárůst populace, rozvoj průmyslu a dopravy, urbanizaci krajiny, růst znečištění prostředí a další jevy ovlivňující přírodní prostředí. Naproti tomu si lidé stále častěji uvědomují nenahraditelnost přírody a nutnost ochrany přírodních hodnot.

Mají tyto dopady vliv i na mladou generaci? Tráví děti volný čas u počítačů a televizorů nebo na hřišti a v lese? Jaký je důvod nárůstu počtu dětí s nadváhou, oslabenou imunitou, sníženou obratností apod.? Tyto úvahy mě vedly k zamýšlení nad otázkou odcizování člověka přírodě, která se stala inspirací pro téma mé diplomové práce.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. První část práce se zaměřuje na teoretická východiska. Podrobněji rozebírá změny životního stylu člověka od konce 19. století, které zapříčinily vědecké objevy (elektrifikace, televizní vysílání, internet apod.). Dále

se zabývá dopady odcizování člověka přírodě, které mají negativní vliv jak na fyzickou, tak i na psychickou stránku člověka. Věnuje se ztrátě kulturního dědictví. Kapitola Filosofie vztahu člověka k přírodě nás provádí od antiky až po 20. století, kde uvede hlavní představitele filosofie smýšlející nad přírodou a člověkem. Diplomová práce se zaměřuje na dopad odcizení dítěte a přírody kolem něj. Důležitou kapitolou je kompenzace odcizení člověka. Nakonec se zamýšlí nad tím, nakolik Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání umožňuje žákům kontakt s přírodou.

Druhá část diplomové práce se věnuje vlastnímu výzkumu. Cílem je průzkum na téma Odcizení člověka přírodě, který navazuje na projekt s názvem Výzkum odcizení člověka přírodě prováděný řešitelem Zájmovým sdružením Toulcův dvůr z roku 2005. Práce se zaměřuje na vybranou část Jechové: Situace starších školáků a Strejčkové s Kropáčkovou: Víkendové dotazníky. Dále se zabývá prostředím, ve kterém žáci pátých ročníků základních škol v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi tráví svůj volný čas. Zda město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav nabízí žákům přírodní prostory, kde by mohly odpočívat, hrát si, provozovat sport atd. Hlavním úkolem je zjistit, zda vůbec a s kým děti pobývají venku ve volných chvílích, kdo je jim společníkem nebo průvodcem.

2. Teoretická východiska práce

2.1 Terminologie

Než se ponoříme do tématu Odcizení člověka přírodě, je na místě ujasnit si pojmy, se kterými se bude dále pracovat. Domnívám se, že stěžejními jsou především termíny odcizování, příroda, vztah k přírodě a kompenzace.

2.1.1 Odcizování

Pojem odcizení charakterizuje Hartl (2004, s. 163) ve Stručném psychologickém slovníku takto: „Pocit ztráty kontroly nad realitou, zejména sociální. Bezmocnost člověka, jenž nedokáže vzdorovat sociálnímu systému, který sám spoluvytváří.“

Koukolík (2008, s. 25) vysvětluje odcizení jako „odpojení“ sítí, jejichž činnost odpovídá zrakovému poznávání, od sítí, jejichž činnost znamená příslušný emoční a citový doprovod. Někdy se v této souvislosti mluví o neschopnosti „číst“ vlastní emoce.

„Odcizování přírodě je součástí civilizační krize a souvisí se spirituální krizí a s krizí sociální. Krize ve vztahu člověka k přírodě je vlastně součástí širší duchovní krize člověka. Základem této krize je ztráta reflexe člověka ve spirituálním, přírodním a sociálním kontextu. Vyrhování člověka z přirozených vazeb a souvislostí a jejich nahrazování virtuálním kontextem“ (Sak, 2006a, s. 4).

Strejková (1998) poukazuje na odcizování přírodě u pražských dětí. Upozorňuje na ubývání přírodních ploch ve městě a zvyšující se zdravotní problémy dětí na sídlištích. Tvrdí, že hlavním problémem není měnící se prostředí kolem nás, ale náš vlastní špatný životní styl a pohodlnost. Rodina se nedostatečně věnuje seznamování svých dětí s přírodou a škola se praktické výuce spíše vyhýbá. Při vedení dětí k environmentální výchově škola nevyužívá školní zahradu.

2.1.2 Příroda

Z etymologického hlediska české slovo příroda původně znamená „co se přirodilo, přírůstek“ potom i „co vzniká bez zásahu člověka“ (Kratochvíl, 1994).

Příroda – „...to, co není vytvořeno lidmi, co se vytvořilo samo (na rozdíl od kultury, civilizace)“ (Petrusek et. al, 1996).

Chápání přírody není stálé. Různá pojetí nacházíme v různých geografických oblastech i napříč historickými epochami. V antice byla příroda považována za živou. Během středověku byla příroda považována za stvoření boží. V novověku byla příroda chápána stále víc mechanicky a fyzikálně; byla řízena zákony a jejím protějškem byl myslící subjekt. Věda v 19. století dokázala, že součástí přírody byl i člověk, a však z pohledu filozofie byla příroda mimolidská přirozená skutečnost (Beneš, Bulis, Matoušek, Nevosad, Nevosad, 2002).

Kočí (1925, s. 1683) přírodu charakterizuje jako: „... souhrn sil a forem hmoty, nevyčerpatelný předmět lidského bádání. První a nejstarší vychovatelka lidstva. Výchova přírodou je stálá, důsledná, spravedlivá, neznající protekce, ani slepých vášní, ovšem ani soucitu, milosrdenství, blahovolnosti. Je sama o sobě únavně jednotvárná a pomalá, a proto vyžaduje um doplňování i soustavnou, promyšlenou a uvědomělou výchovu umělou.“

Krajhanzl (2008) tvrdí: „...vztah člověka k přírodě je vlastně vztahem k prostředí? V širokém slova smyslu se prostředí rozumí jako okolí jedince, okolí kulturní, sociální a environmentální i ekonomické. V užším slova smyslu pod pojem prostředí řadíme environmentální a materiální okolí života našeho jedince.“

2.1.3 Vztah k přírodě

Pokud máme k něčemu vztah, znamená to, že se k někomu vztahujeme. Nějak se k něčemu vymezujeme, ať už kladně či záporně. Mít vztah k přírodě je proto něco zcela samozřejmého (Činčera, 2007).

Vztah k přírodě a životnímu prostředí ovlivňuje environmentální chování. Kladný vztah k přírodě nezaručuje šetrné chování k životnímu prostředí. Odvíjí se od toho vlivu prostředí, osobnosti a vztahu k přírodě a životnímu prostředí (Krajhanzl, 2009).

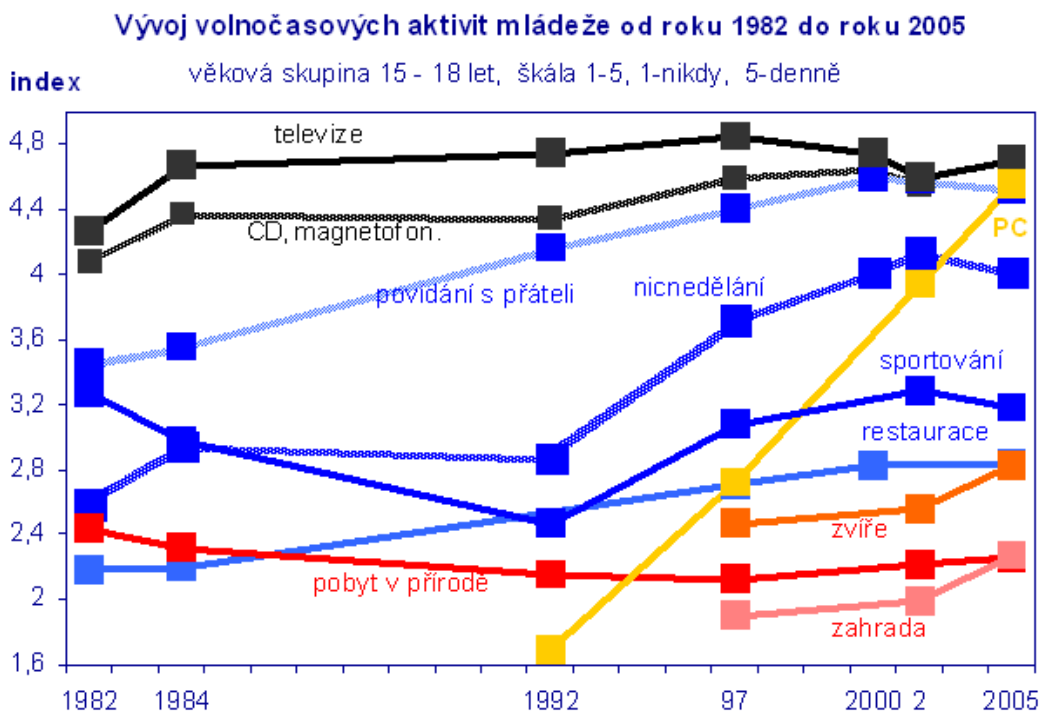
Johanisová (2007) předkládá formy vztahu k přírodě podle Martina Bubera, který vztah k přírodě vidí ve dvou formách. První udává já – ty, kdy jsme nápomocní tomu druhému (přírodě). Druhou formou vztahu je já – ono, kdy ten druhý (v našem případě příroda) je použit k získání nějakého našeho vytyčeného cíle. V současnosti je u lidí vidět spíše vztah já – ono, kdy je příroda využívána jako zdroj. Člověk, který má vztah k přírodě formou já – ty, se snaží svým chováním přírodě co nejméně uškodit a uchránit ji špatným vlivům.

2.2 Odcizování člověka přírodě

Moderní doba nám začíná nabízet stále více možností, jak trávit svůj volný čas doma, aniž bychom se museli hnout z pohovky. Stále častěji se setkáváme s lidmi, kteří nemají potřebu pobývat v přírodě a zajímat se o ni. Člověk se stále více odcizuje přírodě. Což může přinášet mnoho problémů a to nejen zdravotních a psychických, ale může to ohrožovat i samu přírodu (Sak, 2006a).

2.2.1 Změny životního stylu člověka od konce 19. století

Životní styl se koncem 19. století výrazně mění. Technologizace a medializace začíná stále více zasahovat do přirozeného duševního i tělesného vývoje dospělých i dětí. Pro současnou starší generaci je hlavním médiem ovlivňujícím životní styl i volný čas televize. Pro současnou mládež to jsou především nové informační a komunikační technologie: osobní počítač, mobil, internet (Sak, 2006b). Následující graf zachycuje vývoj volnočasových aktivit od roku 1982 do roku 2005 mládeže ve věku 15 - 18 let.

Graf 1 (Sak, 2006)

Graf ukazuje, že v polovině období (rok 1992) propukl nástup nových informačních a komunikačních technologií a komerční masové kultury. Osobní počítač, v podobě žluté křivky, vchází do života nejmladší skupiny mládeže a vykresluje tak v české společnosti hranici oddělující minulost od budoucnosti digitálního věku. Digitalizace a nové technologie pronikají od devadesátých let všemi sférami společnosti. V současnosti patří mezi nejčastější volnočasové aktivity mládeže činnost spojená s počítačem a sledováním televize. V roce 2000 trávila česká populace s médii třetinu svého dne (bez spánku) a dvě třetiny svého volného času. Od roku 2000 dále prudce narůstá čas strávený s počítačem, tento nárůst je zvláště výrazný u doby strávené v kyberprostoru. Rozvíjí se nová dimenze lidského jsoucná - virtuální realita (Sak, 2006a).

Dnešní generace dětí sedí před televizorem v průměru dvě až pět hodin denně. Podle Americké pediatrické asociace nemají být děti mladší dvou let vystaveny televiznímu vysílání a starší se mají na obrazovku dívat maximálně dvě hodiny denně. Studie ukazují, že nadměrné sledování televize vede k celkovému útlumu osobnosti. Přesněji

řečeno nedostatečnému vývoji mozku, zaostávání kognitivních schopností, ale i k poruchám spánku. Jako paralelní efekt k duševní lenosti přibývá lenost fyzická, pasivita, přejídáním se nezdravého jídla, nedostatek pohybu a s tím spojená obezita (Adlerová, 2011). Z průzkumu Americké Pediatrické akademie vyplývá, že 13 % amerických domácností s dětmi do šesti let má televizor zapnutý od rána do večera. Téměř celý den běží televize v 19 % rodinách a asi půl dne v dalších 21 %. Naopak nikdy nebo sotva kdy svítí televizní obrazovka ve 27 % domácnostech (ČTK, 2006). Japonští pedagogové si tuto realitu uvědomili, a proto vznikla kampaň zaměřená na rodiče pod heslem: Neodkládejte děti k televizoru! Věnujte se jim! (Říčan, Pithartová, 1995).

Ve 21. století narůstá také závislost na mobilních telefonech. Bez tohoto technického vynálezu moderní doby se neobejdou asi dvě třetiny středoškoláků. Mobilní telefon je hnací silou komunikačního průmyslu. Lidé mají potřebu sdělování, což kompenzují posíláním SMS zpráv či telefonáty. Dokonce přibývá abstinenční příznak bušení srdce a vnitřní neklid, když má jedinec vypnutý mobil (Dahlke, 2004).

Mikro počítače vznikly v roce 1977. Dnes člověk ani neví, kolik jich má doma. Počítače jsou napojeny k monitorům, další nenápadně pracují v kalkulačkách, adresářích, faxech, telefonních odpovídačích, videorekordérech, kuchyňských robotech, mikrovlnných troubách atd. Obrazovka počítače přitahuje mnohé dospělé, ale i děti. Trávení volného času s médii (až několik hodin) odvádí děti od přírody, ale zkracuje také jejich kontakt s kamarády, či jim kamaráda nahrazuje úplně. Kvůli počítačové či televizní obrazovce klesá zájem dětí o četbu. Přestávají mít zájem i o cokoli jiného (Blažek, 1995).

2.2.2 Negativní dopady odcizování přírodě

Negativní dopady odcizení se přírodě souvisí s uspěchaným životním stylem moderní doby ve velkoměstech (a nejen tam). Faktory s tímto jevem spojené mají vliv na naši fyzickou i psychickou stránku. Jedním z možných následků je vznik civilizačních chorob. Původcem těchto chorob je především průmyslová velkovýroba, nadměrný příjem kaloricky bohatých, slaných, tučných a přeslazených potravin, které jsou převážně živočišného původu, úbytek fyzické aktivity, alkohol, cigarety, zvýšený krevní

tlak a zvýšený stres. Mezi nejčastější civilizační choroby patří hlavně cévní onemocnění, předčasná ateroskleróza, infarkt myokardu, obezita, diabetes mellitus, hypokineze, nádory, deprese, vysoký krevní tlak, předčasné stárnutí, zánětlivá revmatická onemocnění kloubů, chronický únavový syndrom a další (Dahlke, 2004).

Hodnoty nemocnosti jsou znepokojující. Podle světové zdravotnické organizace se od roku 1920 v Evropě rapidně zvýšil počet civilizačních chorob takto:

- kardiovaskulární choroby a nemoci krevního oběhu čtrnáctkrát,
- revmatická onemocnění sedmnáctkrát,
- nádory dvacetkrát,
- otylost pětaticetkrát,
- cukrovka šestapadesátkrát,
- roztroušená skleróza pětaticetkrát,
- alergie sedmdesátkrát,
- Alzheimerova nemoc devětaosmdesátkrát,
- každá desátá dívka dnes trpí poruchou příjmu potravy; 63 % děvčat mezi věkem deset až čtrnáct tíhne k anorexii, protože se chtějí vyrovnat „ideálu krásy“ a vážit mnohem méně (Dahlke, 2004).

Děti trávící většinu volného času u počítače jsou více náchylné k nemocem než děti, které tráví čas zdravým pobytem v přírodě. Dlouhé sezení u obrazovek se odráží na jejich fyzické kondici, díky tomu přibývá dětí trpících nadvahou a obezitou. Dle statistik se v roce 1995 léčilo s obezitou 8 886 dětí do 14 let, v roce 2001 jich bylo 15 659 a v roce 2005 vzrostl počet na 20 742 (Frydecká, Kubálková, 2006). Nadváha představuje velkou hrozbu pro naše zdraví. Zvyšuje nejen pravděpodobnost vzniku obtíží, které se dají předpokládat (ať už jde o srdeční nemoc, cukrovku, nebo bolesti kloubů), ale také mnoha dalších, jako je rakovina, ztráta sluchu.

Špatný je nejen fyzický, ale i psychický stav evropské civilizace. Počet pacientů trpících depresemi se od roku 1956 víc než zdvojnásobil (Dahlke, 2004). Jak tvrdí Řičan a Pithartová (1995, s. 62): „Nadměrné množství času, které tráví děti i dospělí

audiovizuální mediální zábavou, vytlačuje ze života aktivní způsoby trávení volného času, brzdí rozvoj řeči a představitivosti, potlačuje tvořivost a družnost, oslabuje citové vztahy.“

V 90. letech 20. století se začalo ukazovat, že v městech bez zeleně dochází k obtížím duševního zdraví. Toto se prokázalo, díky výzkumu na sídlišti Robert Taylor Homes v Chicagu. Jednalo se o sídliště, které mělo z počátku mezi domy udržovanou zeleň, ale z úsporných důvodů byla zeleň v jedné polovině sídliště postupně odstraněna. Sídlíště mělo dvě části, v jedné převažoval asphalt a betonové plochy, v druhé byly stromy, trávničky a keře. Výzkumný tým z University of Illinois at Urbana-Champaign zde provedl řadu šetření. Zjistilo se, že lidé bydlící v domech obklopených zelení byli subjektivně spokojenější, měli větší duševní odolnost i sílu řešit různé životní problémy a měli lepší duševní stav. Dále se vyzorovalo, že v nezelené části sídliště lidé omezovali sociální kontakty a uzavírali se do svých bytů. Odstraněním zeleně mezi domy zmizel strukturovaný venkovní prostor, který nabízel příjemné prostředí pro vzájemné setkávání, přinášel pocit bezpečí. Odlišné prostředí rovněž ovlivnilo způsob hry dětí na sídlišti. Ve venkovním prostředí se stromy trávil děti dvakrát více času než v prostředí bez stromů. Tam, kde byly stromy, si děti hrály nejrůznější kreativní hry (např. hry s panenkou, různé formy společné hry se skákáním přes švihadlo či vytváření jednoduchých písní doprovázených rytmickým tleskáním). V nezelené části si děti hrály jednoduché hry, které měly svá jasná pravidla (např. fotbal či karetní hry). Děti hrající si mezi stromy měly častější kontakt s dospělými, protože dospělí rovněž trávili více času venku před svými domy ve srovnání s obyvateli domů bez zeleně (Franěk, 2009).

Zelený kruh radí: „Kontakt s přírodou sice prospívá lidskému zdraví, ale často nepřispívá ke zdraví přírody. Významnou součástí vztahu k přírodě je proto vyhledávání takových příležitostí pro kontakt s přírodou, které představují co nejmenší zátěž pro životní prostředí (v duchu tzv. měkké turistiky) – jak z hlediska cestování za přírodou, tak i pobytu v ní“ (Rázgová, 2009, s. 18).

Negativní dopady se objevují také ve ztrátě přírodního dědictví. Cílek (2010) tvrdí, že 42 % půdy je ohroženo erozí. Díky klimatickým změnám jsou častější přívalové deště, které se nemají kde vsáknout, a tak s sebou odnášejí části půdy. To však má za

následek, že po zbytek času čekání na další déšť, nemá půda vodu. Je to tím, že mizí remízky a strouhy, kde se vsakuje voda. Také se mění složení lesa, dochází ke změnám půdního poměru (zhutnělá půda hůř saje vodu) atd. Pozitivní je, že minimálně dvacet procent všech ohrožených půd erozí lze zachránit. vodě se vsáknout Vhodnou strategií je vybudování terasových polí, vsakovacích strouh, travnatých pásů, vyčištěných záchytných rybníčků, výsadba více listnatých stromů atd. Na takových místech je umožněno do půdy.

2.3 Filosofie vztahu člověka k přírodě

Předfilosofické slovo řeckého původu „fysis“ znamená „přirozenost“. Znakem přirozenosti byla plodnost. Fysis mělo vést k intimitě, spontaneitě. Slovo fysis se vyskytuje už v Iliadě, kde mělo odvozené významy: „vzrůst“, „podoba“, „tvářnost“, „bytnost“, „bytost“. Slova souvisela s původem či zrodem nebo s rozpoznáním podle projevu. V Antice znamenalo fysis „divočina“, drsná „panenská příroda“, která vzbuzuje krásu i děs zároveň. Latinský překlad řecké fysis bylo „natura“ – „to, co patří k rození“ (Kratochvíl, 1994).

Největšími řeckými filozofy v antice byli Platón a Aristoteles. Měli rozdílný názor na vztah mezi intelektem (lidstvem) a fyzickou realitou (přírodou). Platón si myslel, že duše existuje v jiném světě než tělo, a proto je myslitel nezávislý na světě, o kterém uvažuje. Oproti tomu Aristoteles byl přesvědčen, že intelekt je zprostředkován jen našimi smysly, tudíž jsme pevně spojeni se světem, o kterém přemýšlíme. Tyto dva názory byly diskutabilní začátkem starého Řecka a pokračovaly až od počátku křesťanské éry přes celý středověk až do sedmnáctého století. Svatý Augustín, myslitel raného křesťanství, vznesl své zaujetí pro Platónovu představu fyzického světa. Platónský předpoklad nezávislosti člověka na přírodním světě vzkvétal jako jeden z hlavních směrů křesťanského myšlení. Aristotelova myšlenka se šířila zejména v arabském světě. Alexandr (Aristotelův žák) pomohl rozšířit Aristotelovy myšlenky do všech dobitých zemí (Gore, 2000).

René Descartes, jeden ze zakladatelů moderní filosofie v novověku. Viděl svět jako mechanický, plný neživé hmoty, která se pohybovala podle předem určených, matematicky definovaných vzorců. Tyto vzorce mohly být rozpoznány a ovládnuty analytickým myšlením s pomocí vytrvalého zkoumání a objektivního pozorování (Gore, 2000).

Ve 20. století ukázali filosofové nedostatečnost novověkého chápání přírody a přirozenosti: Husserlova fenomenologická kritika novověké vědy, Kuhnova strukturalistická kritika, Heideggerovo existenciální pojetí vědy. Za předchůdce zkoumání je považován Patočkův pokus hledání „přirozeného světa“ (Kratochvíl, 1994).

Dejmal (2008, s. 56) říká, že: „Člověk je s prostorem svázán podstatněji než pouhou fyzikální daností našeho světa, ve kterém nemůže existovat nic mimo prostor a čas. V ústavách všech států ba i pocitech mnoha národů je dosud bráno jako samozřejmost, že občan či příslušník národního společenství nastaví i sám život za neporušenost hranic či životní prostor národa.“

2.4 Dítě a příroda

Počáteční období života předurčuje do značné míry rozvoj psychických a fyzických předpokladů i sociálních postojů dětí a je klíčové pro tvoření jejich osobnosti. Navazování vztahu k přírodě začíná již v útlém věku dítěte. Tento vztah není neměnný. V průběhu vývojových etap jedince se mění a vyvíjí vztah k přírodě. V období batolete se začíná vyvíjet řeč. Dítě se vyptává a pojmenovává předměty, děje a jevy, které se vztahují k přírodě. V předškolním věku hraje velkou roli pro vytváření vztahu k přírodě výchova a vzdělávání dítěte. Toto období je charakteristické rozvojem her doma, na hřišti, v mateřské škole. Jedná se o hry pohybové, konstrukční, napodobovací, námětové a hraní rolí. Nezastupitelnou roli zde mají také rodiče. Děti v tomto období napodobují chování dospělých. Rodiče jsou pro ně vzorem a dítě se chová a jedná podle nich. Mají-li rodiče pozitivní vztah k přírodě, chovají-li

se ohleduplně, jsou vzorem pro své děti. To vše má velký vliv na kladné utváření vztahu dítěte k přírodě (Kupková, 2008).

Člověk se nerodí plně zformovaný, proto je příroda (vedle rodiny a kultury) důležitým dědičně fixovaným konstitutivním činitelem lidské osobnosti. Příroda a kultura mohou společně člověku poskytnout zázemí a celoživotní orientaci – nehotovost, otevřenost či plasticitu vůči světu, která dítěti, ale i dospívajícímu člověku umožňuje, aby se rozvíjel kontaktem s okolím, aby se dokázal adaptovat na dané podmínky života, do nich se včleňuje. Osobnost mladého jedince formuje nejenom rodina, škola a společnost, ale i okolní prostředí, zejména prostředí přírodní, krajina, která je nezastupitelným formotvorným činitelem lidské osobnosti (Šmajš, 1995).

Pokud má dítě možnost častého a přímého pobytu v přírodě, lépe chápe vazby, na kterých je fungování přírody založeno. Získávání těchto zkušeností je z počátku opatrné. Děti experimentují a zkoumají. Postoje odborníků se rozcházejí v názoru, zda je potřeba tomuto experimentování dítě naučit, nebo jestli stačí tuto schopnost u dítěte rozvíjet. Část odborníků zastává názor, že je tato schopnost u dětí malá nebo žádná. Důležité je dát dítěti prostor k vidění, naslouchání, čichání a dotýkání se objektů v přírodě, také je dobré nechat dítě řešit problémy a hledat odpovědi na své otázky. Objevení odpovědi, je pro dítě fascinující a uspokojující pocit, a navíc tímto způsobem získává hodnotové zkušenosti (Strejčková, 1998). Například Brierley (1996) uvádí, že úplně malé děti nelze učit slovy, protože jim nerozumí. Je potřeba jim poskytnout poznávání věcí přímým pozorováním a pokusem tzv. explorativní hrou, ve které je dítě v roli badatele. Brierley (1996, s. 77) podává příklad, etologa Nika Tinbergena, explorativního chování, jehož prostřednictvím se učí jednorozční dítě: „Pozorovali jsme dvan ctim s i n ho chlapce... jak p rel z  p se n  svah, kter  byl hol , až na ojedin l  trsy star eku a tu a tam n jak  bodlák. Když se chlapec p replazil přes trsy star eku, aniž by na n  nějak reagoval, dostal se náhodou na bodlák, jehož pichlav  listy mu trochu po kr baly no i cky. Po lehk m, sotva pozorovateln m údivu nejd r v lezl dále, pak se zastavil a pohl dl zpátky přes rameno. Nato se přesunul kousek nazpět a ještě jednou přejel nožičkou přes bodlák. Potom se obrátil k rostlině, hleděl na ni s intenzivním soust ed n m a jezdil po ní ru i kou sem a tam. Nato následoval dokonal  kontrolní pokus: chlapec se rozhl dl,

vybral si trs starčeku a dotkl se ho stejným způsobem. Pak se ještě jednou dotkl bodláku a teprve potom pokračoval ve své cestě.“

Podle psychologických výzkumů se děti, které tráví více času v přírodním prostředí, dokáží lépe koncentrovat na práci, kontrolovat své impulsivní chování, čímž dochází k potlačení agresivního chování a rozvoji tvůrčích dovedností. Děti trávící většinu volného času se svými vrstevníky nebo sourozenci lépe rozvíjejí sociální vztahy. Hra na počítači nedokáže nahradit kontakt s ostatními dětmi. Nedostatek sociálních vazeb brzdí rozvoj řeči a komunikačních schopností, proto také přibývá dětí s logopedickými vadami (Kupková, 2008). V posledních letech přibývá dětí, které trpí specifickými vývojovými poruchami učení a chování. Zatímco v roce 1990 sedělo ve školních lavicích 2,5 % dětí s úlevami kvůli potížím se čtením a psaním, v roce 2005 jich bylo 6,5 % (Blažková, 2006). Přírodní prvky mají důležitý význam pro základy her. Dále bylo zjištěno, že přírodně zaměřený prožitek poskytuje pomoc pro rozpoznávání vlastního postavení ve světě a přírodní prožitek podporuje vzájemné společenské působení. Intenzivní vztah k přírodě podněcuje rozvoj kreativity. Konkrétní zkušenosti s přírodou jsou nutné k získání emocionálního vztahu k přírodě. Příroda dává dítěti prostor k mobilitě, uspokojuje potřebu bezpečnosti a dobrodružství. Pozitivní zkušenosti s přírodou v dětství a mládí mají příznivý vliv na vědění, zájmy a emocionální sounáležitost s přírodou. Pokud dítě bude znát přírodu, stane se součástí jeho životního prostoru, což je pro vývoj dítěte důležité. To vše se stane pevným základem pro environmentální jednání a chování v životě dospělého člověka a může přejít k ochraně přírody (Kapuciánová, 2010).

Výsledky švédských psychologů doktory Grahnem a Szczepanskim odkazují na zřízení speciální dětská centra, kde děti byly venku za každého počasí. Tato akce byla pod záštitou projektu Venku za každého počasí. Projevilo se, že děti z těchto center byly méně nemocné, jejich motorické dovednosti byly lepší než ostatních jejich vrstevníků, jejich hry byly daleko různorodější (více rozvíjely představivost, emocionální citění a sociální dovednosti) v porovnání s ostatními dětmi. Pobytu venku za každého počasí švédské děti získaly schopnost více se koncentrovat, než jejich vrstevníci, kteří se tohoto projektu nezúčastnili (Kapuciánová, 2010).

Vhodné je také učit děti informacím o přírodě pomocí narativní metody vyučování. Metoda je založena na zapamatování si informací vyprávěním dobře literárně zpracovaného příběhu (Jančaříková, 2004). Jedním z hlavních cílů narativní metody je, že porozumění přírodně laděným příběhům může pozitivně ovlivnit environmentální senzitivitu dítěte (Jančaříková, 2007). Pro inspiraci zařazuji dva úryvky z díla „Bylo nebylo“. Na začátku knihy je uveden příběh o Noemově arše, který podává svědectví, co se může stát, když si lidstvo ubližuje a ničí přírodu. „Kdysi dávno, pradávno, nedlouho po stvoření světa, se Bůh Hospodin na lidské pokolení převelice rozhněval. Lidé, které stvořil s velkou láskou a s velkou nadějí, ho neposlouchali, přátelili se s démony, vzájemně si ubližovali, ničili přírodu i sami sebe. Hospodin se ve svém smutku a zlobě rozhodl, že raději všechno živé zničí sám. Svět se příliš trápil, potřeboval „ránu z milosti“, stejně jako starý kůň, který si zlomí nohu. Ale Noema a jeho rodinu Hospodin Bůh zahubit nechtěl. Noe byl totiž člověk spravedlivý, Hospodina znal a uctíval. Každý svůj krok, každé své rozhodnutí, každou svou myšlenku Noe Bohu Hospodinu s důvěrou předkládal a na Jeho pomoc se spoléhal. Takovou důvěru Bůh nemohl zradit. Proto Bůh Noemovi odkryl své plány a přikázal mu, aby postavil archu – loď, v níž zachrání sebe a svou rodinu a samce a samice od všech druhů zvířat“ (Jančaříková, 2006, s. 14). V příběhu Eliášovy housle: „Rebeka se šla ...projít na své oblíbené místo na strmou a vysokou šedou skálu, která se tyčila nad mořem. Chodívala tam často – vždy, když se chtěla za něco modlit, vždy, když byla příliš veselá nebo příliš smutná...Dívala se na moře a přemýšlela o dárku. Vlny se zvedaly, narůstaly, bělely a rozplývaly v nekonečném koloběhu. Dole pod ní se s hukotem a řevem tříštily o skaliska a přinášely na břeh nejrůznější poklady a odpadky z mořských hlubin. Co je pokladem a co je odpadem?... Pro člověka zmrzlého je tím největším pokladem kus dřeva, který si může přiložit do ohně, aby se zahřál, aby si mohl uvařit teplé jídlo. Ale pro jiného, takového, který nemá o otep nouzi, je stejné dřevo odpadem“ (Jančaříková, 2006, s. 34).

Seminář konaný v listopadu 2005 v pražském ekologickém centru Toulcův dvůr, na kterém se sešli sociologové, psychologové, ekologové, pedagogové a zástupci státní správy, diskutoval, jestli se nejmladší generace odcizuje přírodě a jaké jsou možnosti ji ve vztahu k přírodě kladně ovlivnit. Mnozí z účastných se shodli, že pozitivní

vliv může mít ekologická výchova ve volném čase., např. turistické a skautské oddíly. Jedním z problémů však byla finanční stránka. Finance ze strukturálního fondu EU na ekologickou výchovu bylo možné čerpat až pro mládež starší patnáct let. Ředitelka odboru lidských sídel a člověka z Ministerstva životního prostředí přislíbila pomoc při podpoře ekologických projektů městem (Nechtmanová, 2005).

Financování ekologické výchovy se podaří podpořit. Například operační program Životní prostředí nabízí v letech 2007 - 2013 z Fondu soudržnosti a Evropského fondu pro regionální rozvoj téměř 5 miliard euro. Jedná se o druhý největší český operační program. Cílem tohoto programu je ochrana a zlepšování kvality životního prostředí jako základního principu trvale udržitelného rozvoje.¹

2.5 Kompenzace

Krajina má vliv na náš vnitřní život. Je jedním z našich učitelů. Učí nás nenápadným avšak samozřejmým věcem. Například nás vede k zdravému rozumu – očisťuje nás a regeneruje (Cílek, 2005).

2.5.1 Sport v přírodě

Slovo sport v překladu znamená bavit se, trávit příjemně volný čas (Demetrovič, 1988).

Lidé se věnují sportu z mnoha důvodů. Někteří jej využívají jako náplň volného času, jiní mají sport jako povolání. Většina rekreačních sportovců sport chápe jako činnost, která jim umožní se odreagovat a upevní jejich zdravotní stav (Kuban, Kirchner, Louka, 2004).

Jedním z masově oblíbených sportů je inline bruslení. Dnes už je běžné potkávat bruslaře na chodnicích, v parcích, na cyklostezkách a také, v čím dál větším rozsahu, i ve specializovaných skate parcích. Historie bruslení (mimo bruslení na ledě) je stará

---

¹ Operační program životního prostředí. [online]. *Stručně o OP Životní prostředí*. [citace 2012-03-04]. Dostupné na: <<http://www.opzp.cz/sekce/16/strucne-o-op-zivotni-prostredi/>>.

přes 200 let, souvisí se snahou umožnit bruslení, kdy led není. Rostoucí popularita a obliba inline bruslení je díky univerzálnosti - využití v mnoha činnostech Inline bruslení, jako forma pohybového cvičení, které je prospěšné. Vede k regulování hmotnosti a vylepšení osobní kondice, která ovlivňuje naši výkonnost v průběhu každodenního života, pracovního života a značně působí i na odolnost organismu. Inline bruslením trénujeme sílu, vytrvalost a rovnováhu s koordinací (Kuban, Kirchner, Louka, 2004).

Druhým masově oblíbeným sportem je cyklistika. Lidé využívají cyklistiku v souvislosti s potřebou dnešního člověka vracet se do přírody. Díky jízdě na kole je nabízen člověku aktivní pohyb a oproti chůzi se zvyšuje mobilita. Zároveň je při jízdě na jízdním kole umožněno poměrně intenzivní vnímání okolního prostředí (Neuman, 2000).

Rekreační cyklistika dává možnost k duševnímu odpočinku. Pravidelné rekreační sportování zvyšuje duševní svěžest člověka. Dlouhodobá a pravidelná fyzická námaha aktivizuje endorfiny, které vyvolávají dobrou náladu a chuť k opakování aktivity spojené s tímto povznesením. Člověk takto unaven pak lépe usíná a má kvalitnější spánek (Šafránek, 2000).

V okolí řek a měst se začínají poměrně hojně budovat cyklostezky, které jsou přednostně určeny pro jízdu na kole. V cyklistice jsou konané různé akce pod záštitou sekce cykloturistiky KČT. Jsou to například Přebor České republiky v cyklistické aktivitě, soutěž Výkonnostní odznak cykloturistiky, Česká cykloliga atd. (Neuman, 2000).

2.5.2 Turistika

V českém pojetí je turistika spojována s aktivním pohybem a pobytem v přírodě. Vyžaduje řadu odborných znalostí a dovedností. Lidé ji provádí za poznáním přírody, lidských výtvorů i života lidí. Turistika se od rekreačního sportu odděluje kulturně poznávací činností. Jedná se o poznávání kulturních i přírodních hodnot. Nejrozšířenějším druhem turistiky je pěší turistika. Využívá chůze jako nejpřirozenějšího pohybu převážně v přírodním prostředí. Je vhodná pro všechny

skupiny populace. Pěší turistiku lze používat i ve školách a všech dalších organizacích mládeže (Neuman, 2000).

Pobyt v přírodě a turistika má mimořádně příznivý vliv na psychický a sociální vývoj dětí a mládeže a jeho socializační a preventivní význam z hlediska prevence sociálních deviací, včetně drogové závislosti. Sak bral v úvahu tvrzení, že člověk je součástí přírody. Pokud se tento vztah naruší, je dán prostor pro negativní vlivy (Sak, 2006).

Formy turistické činnosti lze rozdělit na turistiku mládeže, rodinnou turistiku, turistiku osob staršího věku nebo turistiku tělesně a zdravotně postižených občanů. Turistická činnost se realizuje v různých podobách: vycházky, výlety, túry, turistické a dálkové pochody, dálkové jízdy, putování, putovní táboření, přechody, přejezdy, splutí řek, zápočtové cesty, turistické srazy, turistické soutěže a expedice, zvláštní činnosti vytyčování a udržování turistického značení a příprava turistických map atd. (Demetrovič, 1988). V turistické činnosti se hodně klade důraz na tvořivé hry, cvičení v přírodě a na objevování tras v přírodě (Neuman, 2000).

2.5.3 Zelená terapie

Zelená terapie, jinými slovy příroda, nás inspiruje, působí relaxačně a ozdravně, dokáže zlepšit naše kognitivní funkce (Koucká, 2005).

Samotný pobyt v přírodním prostředí má silný terapeutický potenciál, na který upozorňuje Koucká (2005). Poukazuje na relaxační přednost přírodního prostředí a jeho pozitivní vliv na kognitivní funkce. Podle výzkumů se lidem více líbí městské části, kde je více zeleně - obzvláště stromů. Na takových místech by chtěli bydlet i pracovat. Množství aut obyvatele odpuzuje. Platí to i obecně - pohled na přírodní scenérie se lidem líbí, zklidňuje je. Naproti tomu nahuštění sídel, automobilová doprava, průmyslové závody - s sebou přinášejí hluk, prach a další stresující faktory.

V jednom experimentu vědci zkoumali efektivitu různých typů odpočinku. Nejprve kognitivně stresovali skupinu lidí. Třetina z nich se poté procházela v zeleni na okraji města, další třetina bloumala klidnou městskou čtvrtí a ostatní si četli v časopisech

či poslouchali hudbu. Nejlépe se zregenerovali lidé procházející se v zeleni. Byli naladěni pozitivněji než jejich kolegové z ostatních skupin (Hartig a kol., 1991).

Člověk je odpradáвна spojen s přírodou, proto cítí neustálou potřebu se k ní vracet a čerpat z ní energii. Zahradničení je pravděpodobně jedna z nejstarších lidských činností, která kdy byla použita pro terapeutické účely. Konec 19. století přál vzniku okrašlovacích spolků a spolků přátel přírody. V 50. letech vznikaly regionální organizace (např. na Plzeňsku Jednota zahrádkářů). V roce 1957 vznikl Československý zahrádkářský a ovocnářský svaz. Nyní ho známe pod názvem Český zahrádkářský svaz (ČZS). Toto demokratické sdružení hájí zájmy členů, vytváří vhodné podmínky pro zahrádkaření a smysluplné využití volného času. Členům poskytuje poradenský servis, vzdělávání včetně dětí, pořádá přednášky, výstavy, zájezdy, dětské soutěže a mnohé další.² Zahrádkářství a zahradničení lidé v dnešní době berou jako rekreaci nebo hobby. Zahrádkáři si při práci na zahradě, odpočínou od každodenního pracovního shonu. Péče o zahrádky poskytuje vlastníkům či uživatelům, jejich rodinám a přátelům smysluplné naplnění volného času v relativně přirozeném prostředí bez typických urbánních stresů. Zahrada se tak stává prostorem k odpočinku a zábavě. Zahrádkářství, ale i chatařství, chalupářství, myslivost, rybaření aj. uspokojují potřebu kontaktu s přírodou (Buček, 2012).

Zakládají se i terapeutické zahrady. Tyto zahrady najdeme většinou u nemocnic, léčeben, domovů pro seniory, ale i u škol. Zahrada zde slouží jako místo, kde jsou zahradnické činnosti využívány jako prostředek k zlepšení zdravotního stavu jedince. Zahradní terapie je efektivní a přínosná pro léčbu lidí každého věku, pohlaví a schopností. Pozorování rostlin a jejich růstu pomáhá člověku uvědomit si svoje vlastní potřeby. Ukazuje se, že péče o rostliny podporuje vlastní rehabilitaci oslabených jedinců a že samotná přítomnost rostlin pozitivně ovlivňuje naši spokojenost a pohodu (Rezková, rok neuveden).

---

² Český zahrádkářský svaz o. s. [online]. *ČZS patří k největším občanským sdružením v České republice.* [citace 2011-12-30]. Dostupné na: <http://www.zahradkari.cz/index_czs.php>.

2.5.4 Občanská sdružení dětí a mládeže

V současné době je v České republice řada institucí, které využívají aktivity v přírodě k výchovným záměrům. Typickou organizací zabývající se výchovou dětí a mládeže v přírodě je Junák. Svaz skautů a skautek je největší dětskou organizací. Sdružuje více než 60 000 členů. Tato organizace koná letní tábory, jejichž program je blízky zásadám výchovy v přírodě (Neuman, 2000). Jedním z občanských sdružení patřícím do celorepublikové organizace Junák – a nacházející se ve sledovaném regionu - je Středisko „VJAS“ Brandýs nad Labem. Poskytuje dětem sportování a pobyt v přírodě. Učí děti nové věci tím, že si je sami vyzkouší. Jezdí na výpravy a tábory. Děti mají možnost překonávat sami sebe a hlavně se navzájem poznávat s přírodou.³ Druhým příkladem organizace je Přístav vodních skautů Retra v Brandýse nad Labem. Aktivity probíhají na vodě, ale i na souši. Program této organizace je plný her, soutěží a letních táborů. Činnosti jsou zaměřeny na nové poznatky, zkušenosti, rozvoj osobnosti dítěte a ohleduplnosti k lidem i přírodě.⁴

Druhou největší organizací je Pionýr, který má 40 000 členů. Jeho činnost je rozmanitá, zdůrazňuje hru a velký podíl dětí a mládeže na řízení činnosti. Pionýr také koná letní tábory jako Junák a během roku ještě organizuje zájmové soutěže nazývané výpravy za poznáním. Tyto výpravy mají ekologický, historický i dobrodružný ráz (Neuman, 2000). Pro přiblížení uvádím příklad Pionýrského centra Okresní rady Pionýr Mladá Boleslav. Před jedenácti lety to byla první okresní organizace, která začala praktikovat, v organizaci Pionýr, vznikání velkých center se satelitními oddíly.⁵

Prázdninová škola Lipnice – Outward Boud ČR je průkopníkem a propagátorem zážitkové pedagogiky. Toto občanské sdružení se zaměřuje na zážitkovou pedagogiku, výchovu v přírodě a na všestranný rozvoj osobnosti mladých lidí. V Čechách je zážitková pedagogika chápána jako využití herních prvků a reflexe ve výukovém

---

³ Skaut – Brandýs. [online]. *Vítejte*. [citace 2013-01-03]. Dostupné na: < <http://www.skaut-brandys.ic.cz>>.

⁴ Retra. [online]. *O nás*. [citace 2013-01-03]. Dostupné na: <<http://www.retra.cz/o-nas,6.html>>.

⁵ Pionýr Mladá Boleslav. [online]. *Pionýrské centrum*. [citace 2013-01-27]. Dostupné na: <<http://tabornik.mb-net.cz/pcorp/index.htm>>.

procesu. Jejím cílem je budování vyváženého vztahu mezi člověkem, společností a přírodou (Neuman, 2000).

2.5.5 Ekologické organizace a jejich aktivity

Hlavním cílem středisek ekologické výchovy je navodit kladný vztah lidí k životnímu prostředí prostřednictvím vzdělávání, výchovy a osvěty. Tato střediska nabízí výukové programy pro nejrůznější typy škol (navazují na školní osnovy nebo je doplňují), vedení dětských zájmových kroužků, seminářů a kurzů pro učitele i pro širokou veřejnost. Také se podílí na vydávání publikací a tvorbě učebních pomůcek. Poskytují poradenské či výpůjční služby (literatura, video aj.). Mnohá střediska se angažují v praktické ochraně přírody (formou dobrovolných brigád apod.) (Matějček, 2008).

Roku 1996 vzniká Sdružení středisek ekologické výchovy (dále jen SSEV) Pavučina, které pomáhá ve vzájemné spolupráci mezi jednotlivými organizacemi zaměřenými na ekologickou výchovu. V rámci SSEV Pavučina probíhá řada projektů a programů celostátního významu, na kterých spolupracuje s členskými středisky a s partnery ze státní, podnikatelské i nevládní neziskové sféry.⁶ Jedním ze členů SSEV Pavučina je Sdružení Tereza. Vytváří výukové programy, vydává publikace a organizuje pro školy řadu projektů, např. GLOBE (celosvětový program zaměřený na sledování životního prostředí), Ekoškola (mezinárodní vzdělávací projekt spojující environmentální výchovu na škole s konkrétními praktickými kroky, které vedou k její ekologizaci), Les ve škole - škola v lese (ve spolupráci s Lesy České republiky) aj. (Neuman, 2000).

Kromě středisek sdružených v Sdružení středisek ekologické výchovy, které jsou organizovány v síti SEV Pavučina, působí v České republice také značný počet dalších organizací, které se věnují školní i mimoškolní ekologické výchově. Tyto organizace mají celorepublikovou působnost, jako např. Hnutí Brontosaurus, Hnutí DUHA, Děti Země a další (Neuman, 2000).

---

⁶ Pavučina. [online]. *Poslání a činnost*. [citace 2012-12-7]. Dostupné na: <<http://www.pavucina-sev.cz/?idm=2>>.

Důležitý význam mají také menší ekocentra většinou s regionálním dosahem působnosti. V České republice jich existuje celá řada. Jsou to neziskové organizace, které se snaží vzdělávat a informovat děti a dospělé o kráse přírody a vztazích působících v přírodním prostředí. Snaží se probudit zájem o dění kolem nás. Pracují jak s dětmi, studenty, pedagogickými pracovníky, tak i se širokou veřejností. Mezi poskytované služby ekocenter patří například environmentální programy pro mimoškolní a školní mládež, ekologické výukové programy, školní ekologické projekty, exkurze, dílny, veletrhy, konference, vydávají publikace atd. Ekocentra můžeme rozdělit podle regionu, ve kterém se nacházejí. Nebo podle cílové skupiny či programu ekocenter, které nabízejí.⁷ Ekologická centra dávají možnost převážně městským lidem pozorovat přírodu a umožnit tak díky tomu rozeznat, umět a chtít řešit ekologické problémy. První zařízení v Čechách, vzniká před více než čtyřiceti lety v Prachaticích (Strejčková, 1998).

Jako příklad bych uvedla Ekocentrum Zahrada v Mladé Boleslavi, které je členem národní sítě středisek ekologické výchovy Pavučina. Toto pracoviště je zaměřené na ekologickou výchovu a osvětu. Provoz zajišťují profesionální chovatelé, zahradníci a pedagogičtí pracovníci. Ekocentrum Zahrada nabízí pravidelné zájmové kroužky, programy pro školy a akce pro veřejnost. Součástí ekocentra je minizoo a minibotanická zahrada. Ve venkovních voliérách i uvnitř skleníků jsou k vidění domácí, volně žijící či exotická zvířata a užitkové rostliny subtropů a tropů. Součástí areálu je i záchranná stanice pro zraněné a handicapované dravce a sovy.⁸

2.6 RVP ZV – dává prostor pro kontakt žáků s přírodou?

V Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 7. 2007) je vymezeno vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků. Je v něm zdůrazňováno získání klíčových kompetencí a využívání

---

⁷ Portál ministerstva životního prostředí. [online]. *Ekocentra v České republice*. [citace 2011-12-28]. Dostupné na: <<http://www.ekocentra.cz/>>.

⁸ Ekocentrum Zahrada. [online]. *O nás*. [citace 2013-01-27]. Dostupné na: <<http://www.mb-eko.cz/zahrada/stranka/o-nas>>.

získaných dovedností a vědomostí v praktickém životě. Klíčové kompetence,⁹ jsou jakési kategorie, které by si žáci měli osvojit. Jednotlivé předměty jsou pak rozděleny do několika vzdělávacích oblastí Pro 1. a 2. stupeň základní školy jsou to oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce a Doplnující vzdělávací obory (RVP ZV, 2005).

Uvedla bych dvě oblasti, které se nejvíce dotýkají tématu přírody i odcizení člověka přírodě. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je oblastí, která přispívá ke kladnému vztahu k přírodě u žáků na 1. stupni ZŠ. Dělí se do pěti okruhů: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody, Člověk a jeho zdraví. Tato oblast vymezuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rostlin, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky a dalších témat. Ukazuje historii i současnost a dovednosti pro praktický život. Žáci poznávají sebe a okolí. Snaží se porozumět světu kolem sebe tím, že vnímají základní vztahy ve společnosti ale i v přírodě. Sledují soudobý život, jeho přednosti a problémy. Pojmenovávají věci, jevy a děje, které si dávají do souvislostí. Tím je utvářen u žáků ucelený obraz světa. Další vzdělávací oblastí je Člověk a příroda, která navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět. Vzdělávací obory, této oblasti, jsou svojí činností badatelského charakteru – fyzika, chemie, přírodopis a zeměpis. Tyto obory umožňují žákům na 2. stupni hlouběji porozumět zákonitostem přírodních procesů, uvědomit si užitečnost přírodních poznatků a jejich praktické využití v životě (RVP ZV, 2005).

V RVP ZV nacházíme témata dotýkající se otázky kontaktu žáků s přírodou. Především v průřezovém tématu Environmentální výchova, která má vést k porozumění vztahu člověka a životního prostředí. Vede nás k vidění vztahů mezi člověkem a prostředím. Díky ní bychom měli brát na zřetel ekologická, ekonomická, vědeckotechnická, občanská, politická, časová i prostorová hlediska. Jedinec by měl být aktivní a podílet

---

⁹ Klíčové kompetence pro základní vzdělávání: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní (RVP ZV, 2005).

se na ochraně a utváření prostředí v zájmu udržitelného rozvoje společnosti (RVP ZV, 2005).

Pojem environmentální výchova se začíná objevovat od 70. let 20. století v Severní Americe a v západní Evropě. V prvním období se bere důraz na znalosti o ekologii. Od 80. let se prosazuje model odpovědného environmentálního chování. Podle něj je dobré u žáků rozvíjet vztah k přírodě, porozumění základních ekologických principů, analýzu environmentálních problémů a konfliktů a výzkumné dovednosti. Od 90. let je slyšet o alternativních přístupech, jako např. výchova k udržitelnému rozvoji, výchova o Zemi, lokální výchova, hlubinně ekologická výchova či globální výchova (Činčera, Gošová, Pokorný, Strejček, Vlach, 2009).

Cílem environmentální výchovy je vést člověka k odpovědnému environmentálnímu chování. Jedinec má brát v úvahu dopady svého jednání na životní prostředí a zapojuje se do aktivit určených ke zvýšení kvality životního prostředí a kvality života. Úkolem environmentální výchovy je vštěpit žákům odpovídající znalosti, dovednosti a motivaci (Činčera, Gošová, Pokorný, Strejček, Vlach, 2009).

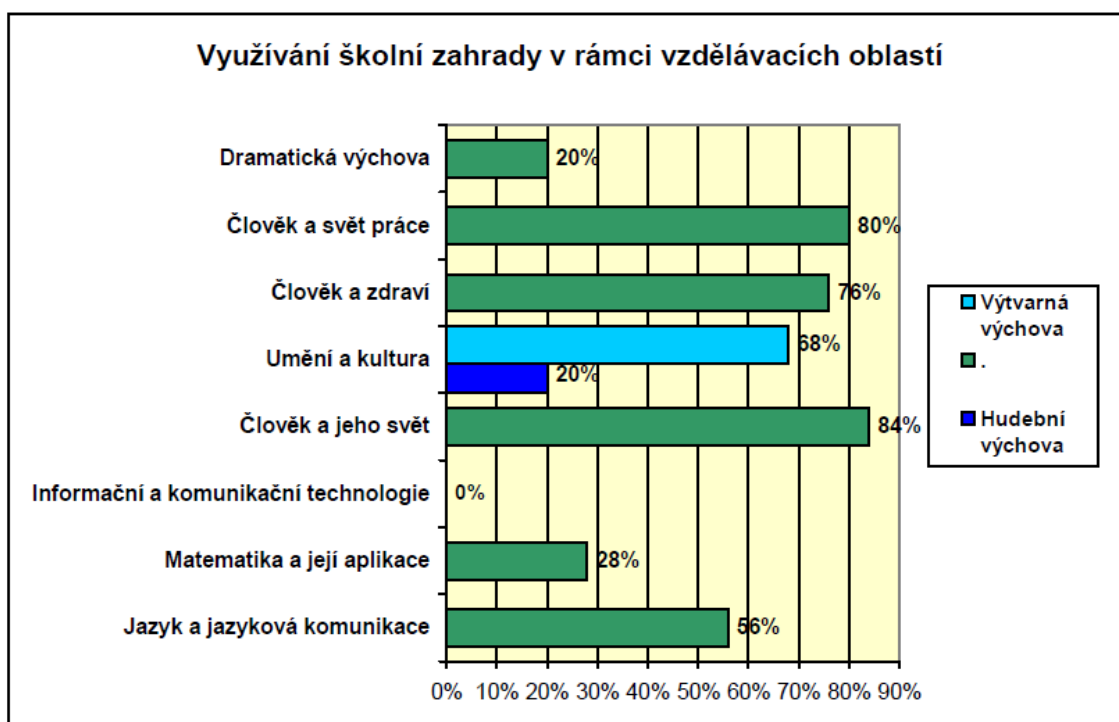
V RVP ZV najdeme také průřezová témata,¹⁰ která jsou pojata obecně. Výzkumný ústav pedagogický od roku 2010 pracuje na aktualizaci průřezových témat v RVP ZV a GV. Díky tomu je učitelům připravena Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách. V ní jsou dány povinné vzdělávací okruhy průřezových témat do výuky v podobě tzv. Doporučených očekávaných výstupů (DOV). Ke každému tematickému okruhu je vytvořen DOV. DOV propojí průřezová témata obecně pojata s potřebami praxe. DOV pomůže také propojovat tematické okruhy průřezových témat, konkretizovat pro každé průřezové téma vědomosti, dovednosti, znalosti, postoje a hodnoty, stanovovat výstupy školních projektů atd. Díky DOV budou lépe vidět vazby a přesahy průřezových témat navzájem a stanou se základem pro další inovaci průřezových témat (VÚP, 2010).

---

¹⁰ Průřezová témata se dělí: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova (Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005).

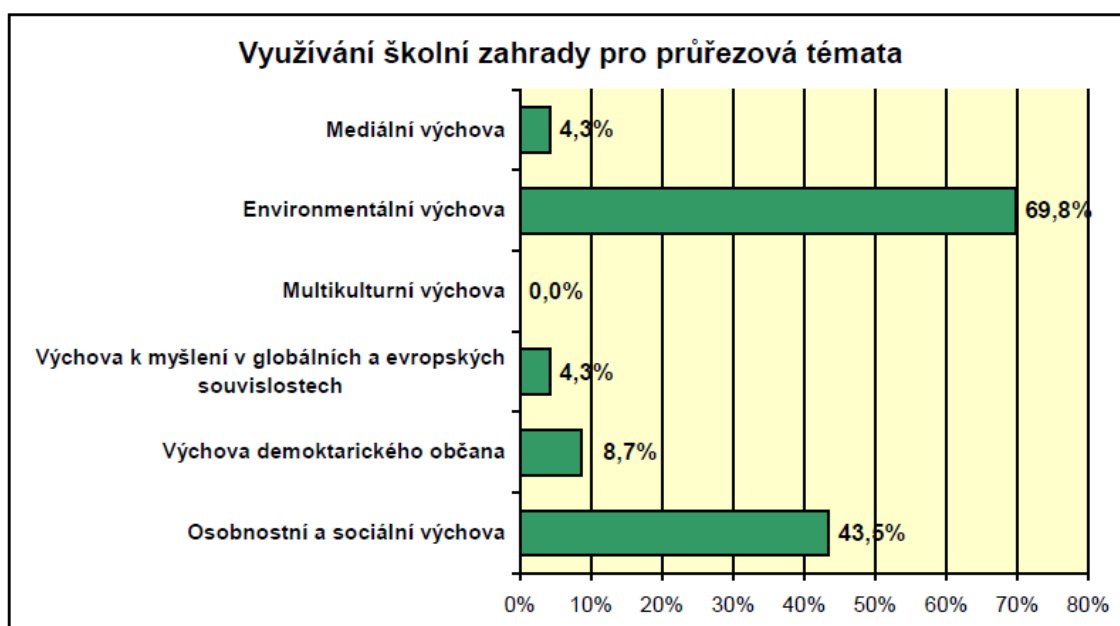
V rámci projektu Pilot Z je zpracován materiál Průřezová témata ve školním vzdělávacím programu. I když průřezová témata jsou prvkem novým, opodstatnění ve vzdělávání mají. Pilotní školy dokážou průřezová témata zapracovat do svých školních vzdělávacích programů a zařazují je do výuky. Průzkum udává, že je důležité získávat zkušenosti z dalších škol i podněty ze zahraničí. Realizaci průřezových témat je důležité podpořit systematickým vzděláváním pedagogických pracovníků (Pastorová, 2008).

Vzdělávací oblasti z RVP ZV je vhodné realizovat v přírodní učebně – školní zahradě. Ta má široké mezipředmětové využití. V zahradě je možné vyučovat téměř všechny obory a průřezová témata, jak dokazuje dotazníkový průzkum Využití školní zahrady ve výuce na ZŠ z roku 2011 (viz Graf 2 a Graf 3). Využití školní zahrady je závislé pouze její kapacitou, vybavením, rozmary počasí a kreativitou a ochotou učitelů (Rajčincová, 2011).

Graf 2 Využívání školní zahrady v rámci vzdělávacích oblastí (Rajčincová, 2011)

Graf 3 Využívání školní zahrady pro průřezová témata (Rajčincová, 2011)

Vedení mnoha škol začíná obnovovat své zahrady, slouží buď pro vhodný odpočinek, nebo pro výuku v exteriéru školy. Často se v zahradě vytváří přírodní prostředí. Najdeme zde zástupce rostlinné, ale i živočišné říše. Žáci mají možnost strávit část výuky v „přírodní učebně“ a rozvíjet tím své vnímání. Školní zahrady začínají objevovat a podporovat pedagogičtí pracovníci i z jiných zemí, např. Rakouska, Kalifornie. Žákovi je umožněno v přírodní zahradě prožívat zážitky a zkušenosti díky kontaktu s přírodou. Žák zde ukojí potřebu pohybu, prozkoumávání přírodního materiálu, pozorování rostlin, zvířat, atd. Do výuky se vrací péče o pozemky (Flamiková, 2007).

Vyučování v zahradě má však i svá negativa. Výuka v tomto prostředí je více organizačně náročná než ve vnitřních prostorách školy. Mohou nastat těžkosti se zapojováním dětí do práce, s nedostatečnou motivací, s plánováním výuky, s nedostatkem času na výuku v zahradě a s nedostatkem metodických materiálů podporujících vyučování v zahradě či s neochotou samotných učitelů. Dalším nebezpečím může být vyšší riziko zranění, onemocnění, alergické reakce, či riziko celkové bezpečnosti žáků (Burešová, 2007).

3. Vlastní výzkum

3.1 Vymezení cíle, úkolů a formulace hypotéz

Hlavním cílem výzkumu diplomové práce je získat informace, v jakých typech prostředí žáci pátých ročníků základních škol v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi tráví svůj volný čas. Zjistit, zda město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav nabízí žákům přírodní prostory, kde by mohli odpočívat, hrát si, provozovat sport atd. Diplomová práce se zajímá, s kým žáci pobývají venku ve volných chvílích, kdo je jim společníkem nebo průvodcem. Na základě nasbíraných dat si chci vytvořit představu o tom, jak žáci pátých ročníků ZŠ tráví volný čas po škole (v pracovních dnech), o víkendu, o prázdninách a svátcích.

Hypotéza 1: Tráví většina žáků pátého ročníku ZŠ Brandýs nad Labem – Stará Boleslav víkendy v přírodě?

Předpoklad: **Ano.**

Hypotéza 2: Je nejčastější činností většiny žáků pátého ročníku ZŠ Brandýs nad Labem – Stará Boleslav trávit volný čas po škole u počítače či televize?

Předpoklad: **Ano.**

Hypotéza 3: Myslí si většina žáků, že je dost hřišť v Brandýse n. L – Stará Boleslav?

Předpoklad: **Ne.**

Dílčím úkolem výzkumu je zjištění odpovědí na tři dané otázky:

- 1) Jaké přírodní podmínky poskytuje město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav žákům 5. ročníků ZŠ?
- 2) Jaký je postoj žáků 5. ročníků ZŠ k ochraně přírody?
- 3) Jak žáci 5. ročníků ZŠ získávají poznatky o ekologických problémech?

3.2 Charakteristika a popis výběrového souboru

Metodika průzkumu vychází z „Výzkumu odcizení člověka přírodě“ část Květy Jechové, popsané v kapitole: „Situace starších školáků“. Závěrečná zpráva projektu „Výzkum odcizení člověka přírodě“ shrnuje výsledky práce řešitelského týmu za období září 2004 až listopad 2005. Projekt a jeho řešení je zaměřeno na humanitní směry (postupnou socializaci člověka) a na přírodní vědy (ochranu přírodního prostředí). Výzkum zdůrazňuje nutnost začít se soustředit teoreticky i prakticky na mladé lidi, kteří jsou ohroženi nepřirozeným způsobem života. Základem projektu je hledání vazeb současných vědeckých poznatků (humanitních i přírodních) k praktické rovině života dětí a mládeže ve velkoměstském (pražském) prostředí (Strejčková, 2005).

Výzkum Jechové je zaměřen na zjištění vazeb starších školáků s přírodou. Především v jaké podobě a jak často mají žáci kontakty s přírodním prostředím? Jak získávají poznatky o ekologických problémech? Jaké jsou jejich postoje k ochraně přírody? Jaké přírodní podmínky nabízí město nejmladší generaci obyvatel? Jak jsou tyto děti ovlivňovány narušením životního prostředí? Tento výzkum sleduje dvě roviny problémů: jak se za posledních třicet let mění podoba města, výbava škol a veřejných prostorů z hlediska potřeb starších žáků. Druhou rovinou jsou zkoumány změny způsobu života a to z hlediska trávení volného času.

Výběrovým souborem jsou zvoleni žáci pátých ročníků (10 -13 let) základních škol v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi. Žáků je 63. Skupina žáků prvního stupně je vybrána i vzhledem ke studovanému oboru autorky (Učitelství pro I. stupeň ZŠ). Květa Jechová zkoumá žáky 12 – 15 let, kteří navštěvují buď poslední ročníky základních škol, nebo první ročníky víceletých gymnázií.

Základní školy jsou vybrány z hlediska dostupnosti a díky kooperaci učitelů z města Brandýs nad Labem – Stará Boleslav.¹¹ V Brandýse nad Labem nalezneme dvě základní školy a ve Staré Boleslavi se nachází jedna. Květa Jechová sleduje výzkum ve školách v různých částech města Prahy včetně jedné mimopražské.

Seznam všech základních škol města Brandýs nad Labem (viz Příloha I).

3.3 Metody

Pro získání informací je použita metoda písemný dotazník pro žáky 5. ročníků ZŠ a ohnisková skupina.

3.3.1 Dotazníkové šetření

Ke sběru dat se primárně používá dotazníkové šetření, pomocí kterého se zjišťuje trávení volného času po škole, o víkendech a o prázdninách. Jednou z otázek je také, jak by měl vypadat vysněný víkend,¹² a kdo by měl být jejich společníkem o tomto víkendu. V dotazníku se soustředí na interiérové činnosti na rozdíl od činností exteriérových. Nejsou blíže sledovány kvality venkovního prostředí. Nevíme tedy, zda žák pobývá v přírodě nenarušené a zdravé.

Postup při získávání dat dotazníku je následující. Nejprve autorka osloví ředitele příslušných škol telefonickou formou. Uvádí jim informace o průzkumu a možnost oslovit třídu 5. ročníku ZŠ. Ve třídě, doporučené ředitelem/ředitelkou, autorka osobně dává dotazníky, které žáci na místě vyplňují a po skončení je vybírá.

V prvním dotazníku (viz Příloha II) jsou použity čtyři otázky. První dotazník je dán k dispozici v ZŠ Na Výsluní. V druhém dotazníku nalezneme šest otázek. Dvě otázky (dříve diskutované v ohniskové skupině) jsou přidány do dotazníku, pro lepší

---

¹¹ Město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav vzniklo spojením dvou původně samostatných měst (Brandýsa nad Labem, Staré Boleslavi) v roce 1960. Brandýs n L. a Starou Boleslav odděluje řeka Labe. Toto město má nejdelší název v České republice. (Brandýs nad Labem – Stará Boleslav. [online]. *Informace o městě*. [citace 2011-12-25]. Dostupné na: < <http://www.brandysko.cz/stranka-4.html>>.)

¹² Vysněný víkend = ideální víkend, trávení soboty a neděle podle vlastního přání žáka.

zpracování dat. Druhý dotazník (viz Příloha III) je vyplňován respondenty v ZŠ Stará Boleslav a v ZŠ Brandýs n. L. – Stará Boleslav Palachova. V obou dotaznících jsou otázky otevřené a jedna otázka uzavřená. Respondenti jsou anonymní, pouze mají doplnit údaj o svém pohlaví. Dále pak najdeme otázky otevřené, ve kterých se respondent může rozepsat o svých aktivitách a snech. Jedna otázka se společně mění s měnícími se prázdninami (jarními a velikonočními prázdninami) v průběhu školního roku. Vyplnění dotazníku trvá 10 – 20 minut.

Vyhodnocení dat dotazníku probíhá pomocí grafů. Výsledky jsou zaokrouhleny na jedno desetinné místo.

3.3.2 Ohnisková skupina

Sekundární sběr dat je získán pomocí využití skupinové interakce, která vzniká samovolně v debatě na předem určené otázky. Díky ohniskové metodě autorka nasbírá informace a zjistí situaci o trávení volného času v městě Brandýs nad Labem – Stará Boleslav. Zda dané město dává prostor trávení volného času dětem. Jestli město prosperuje dětskými hřišti, zelení – parky, cyklostezkami atd. Rozhovory vychází ze základních připravených otázek.

Otázky k debatě ve třídě (ZŠ Na Výsluní):

1. Kam jezdíte/chodíte o víkendech?
2. Co děláte s volným časem po škole?
3. Myslíte si, že máte dostatek volného času?
4. Pomáhali jste někdy ochraňovat přírodu? Jak?
5. Jaké přírodní podmínky nabízí město nebo okolí vám?
6. Myslíte si, že je v Brandýse nebo Staré Boleslavi dost míst na sportovní a turistické vyžití?
7. Jaká a kde?

Otázky jsou pokládány v ZŠ Na Výsluní. První dvě jsou poté přidány do dotazníku (viz Příloha III), pro lepší vyhodnocení dat. Některé otázky se pozmění pro lepší pochopení žáky. Jiné otázky nejsou kladeny vůbec, z nedostatku času v hodině.

Následující otázky jsou zodpovězeny v ZŠ Stará Boleslav a ZŠ Brandýs n. L. – Stará Boleslav Palachova:

1. Myslíte si, že je v Brandýse nebo Staré Boleslavi dost hřišť?
2. Všímate si, že se naše město stále zvětšuje a zeleně ubývá?
3. Myslíte si, že je v našem městě dost parků?
4. Jaké přírodní podmínky nabízí město nebo okolí vám?
5. Učili jste se v některých předmětech o přírodě a živočiších?
6. Co dalšího by mohlo patřit do ekologie?
7. Pomohli jste někdy ochraňovat přírodu?
8. Jakým způsobem?

Postup při získávání dat v ohniskové skupině probíhá následně po vyplnění dotazníku. S každou skupinou autorka má odlišný čas na průběh diskuse (20 - 35 min). Tento čas se odvíjí na délce vyplnění dotazníku. Nejprve autorka osvětlí cíle a průběh diskuse, a pak proběhá samotná debata s celou třídou. Když je potřeba, autorka položí postupně všechny připravené otázky. Data jsem nasbírána pomocí diktafonu a je požádáno, jestli dané informace může autorka uvést v diplomové práci.

Při srovnání dat jsou použity tabulky.

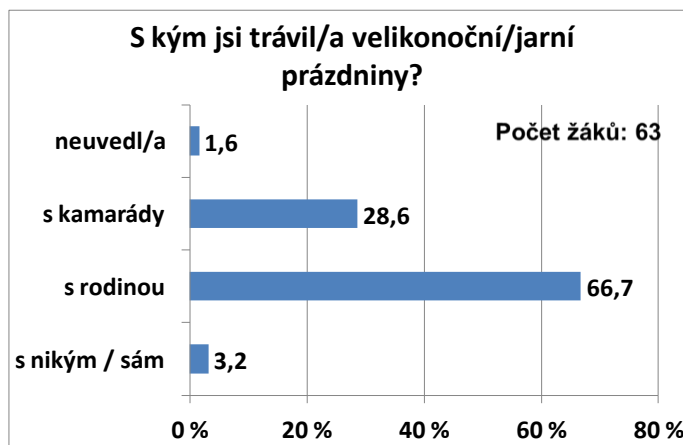
3.4 Výsledky

3.4.1 Dotazníkové šetření

Dotazníky byly respondentům předávány vždy osobně. Provedení průzkumu probíhalo na všech třech školách v Brandýse nad Labem – Stará Boleslav ve třídě doporučené ředitelem/ředitelkou školy. Průzkum autorka prováděla vždy v jedné třídě dané školy. Bylo osloveno 63 žáků 5. ročníků základních škol. Zpět se vrátilo 63 vyplněných dotazníků. Návratnost byla 100 %. Dotazník vyplnilo 32 dívek a 31 chlapců. Obě pohlaví byla zastoupena téměř stejnoměrně.

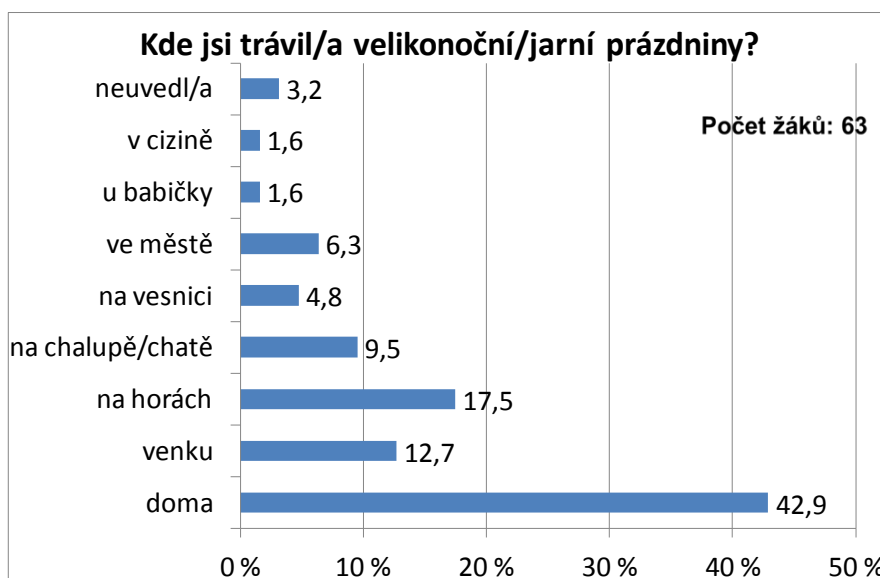
Důležitým aspektem je zjištění, s kým žáci tráví velikonoční/jarní prázdniny (viz Graf 4). Nejčastěji žáci tráví prázdniny ve společnosti rodiny (66,7 %). Rodinou

je míněna jak úzká rodina (rodiče a sourozenci), tak i široká rodina (prarodiče). Druhým nejčastějším společníkem o prázdninách jsou kamarádi (28,6 %). S nikým/sám tráví prázdniny 3,2 % žáků. Odpověď neuvádí 1,6 %. Odpověď uvádí 63 žáků.

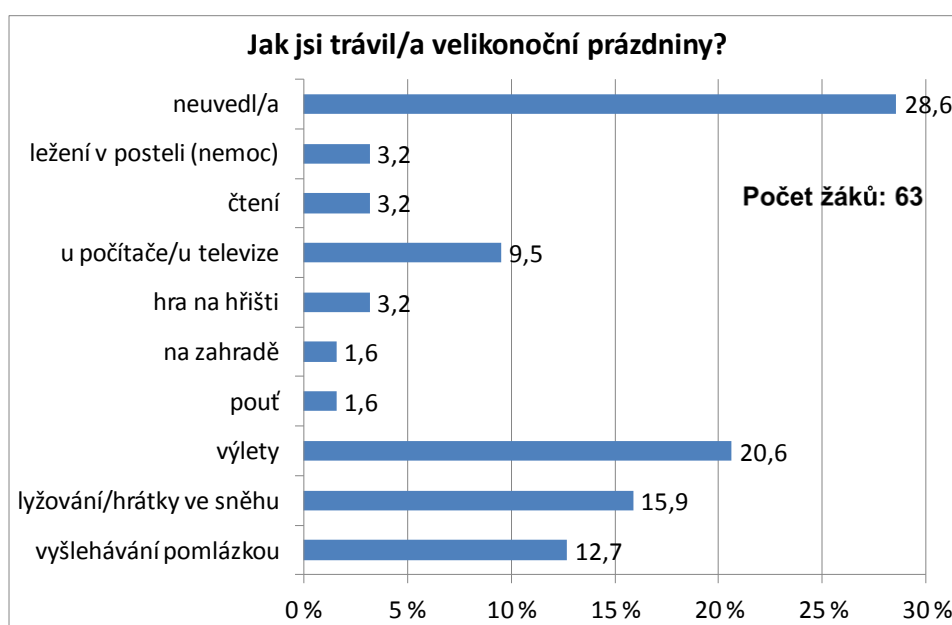
Graf 4 S kým tráví žáci 5. ročníků ZŠ velikonoční/jarní prázdniny.

Při zjišťování místa trávení velikonočních či jarních prázdnin (viz Graf 5), má největší nárůst vůči ostatním odpověď doma (42,9 %). Druhou nejvíce zastoupenou odpovědí je na horách (17,5 %). Velikonoční a jarní prázdniny žáci tráví venku (12,7 %). Prázdniny ve městě tráví 6,3 % žáků, zato na vesnici tráví 4,8 % žáků. Odpověď neuvádí 3,2 % žáků. Nejméně žáků tráví prázdniny v cizině (1,6 %) nebo u babičky (1,6 %). Odpověď uvádí/neuvádí 63 žáků.

Graf 5 Kde tráví žáci 5. ročníků ZŠ velikonoční/jarní prázdniny.

V dotazníku nejvíce žáků neudává informaci, jak tráví velikonoční/jarní prázdniny (28,6 %). Druhou nejčastěji psanou odpovědí jsou výlety (20,6 %). Lyžování či hrátky ve sněhu podniká 15,9 % žáků. Vyšlehávání pomlázkou uvádí 12,7 % žáků. Pouze 3,2 % tráví prázdniny ležením v posteli z důvodů nemoci, čtením nebo hrou na hřišti. Nejméně žáků tráví prázdniny na zahradě (1,6 %) a na pouti (1,6 %). Na otázky v dotazníku odpovídá/neodpovídá 63 žáků. (viz Graf 6)

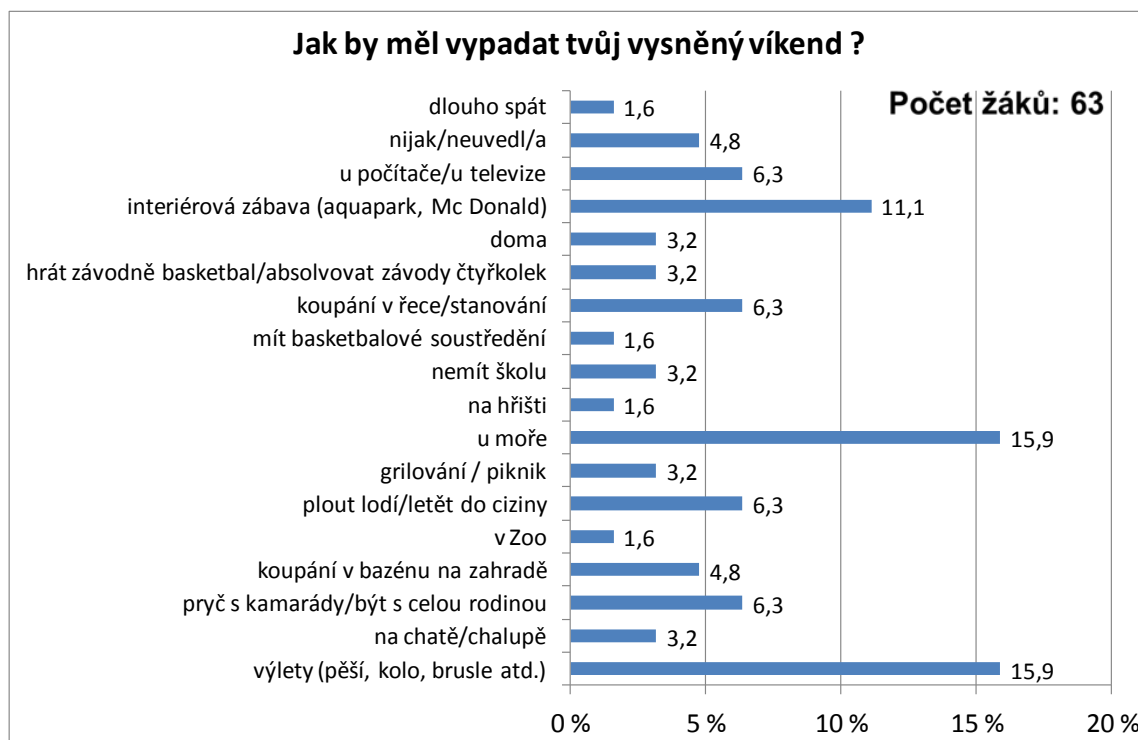

Graf 6 Jak tráví žáci 5. ročníků ZŠ velikonoční prázdniny.

Dále je zjišťováno, jak má vypadat vysněný víkend (viz Graf 7). Nejčastěji žáci chtějí trávit víkend u moře (15,9 %) nebo podnikat výlety (15,9 %). Následují odpovědi: přednost interiérové zábavě (návštěva aquapark, MC Donald) (11,1 %), být o víkendu u počítače/u televize (6,3 %), koupat se v řece/stanovat (6,3 %) nebo plout lodí/letět letadlem (6,3 %) nebo být pryč s kamarády/být s celou rodinou (6,3 %). 4,8 % žáků chce vysněný víkend nijak/neuedl/a anebo v podobě koupání v bazénu na zahradě (4,8 %). Doma chce trávit vysněný víkend 3,2 % respondentů, stejně tak i na chatě/chalupě (3,2 %). Jeden žák chce dlouho spát (1,6 %) mít basketbalové soustředění

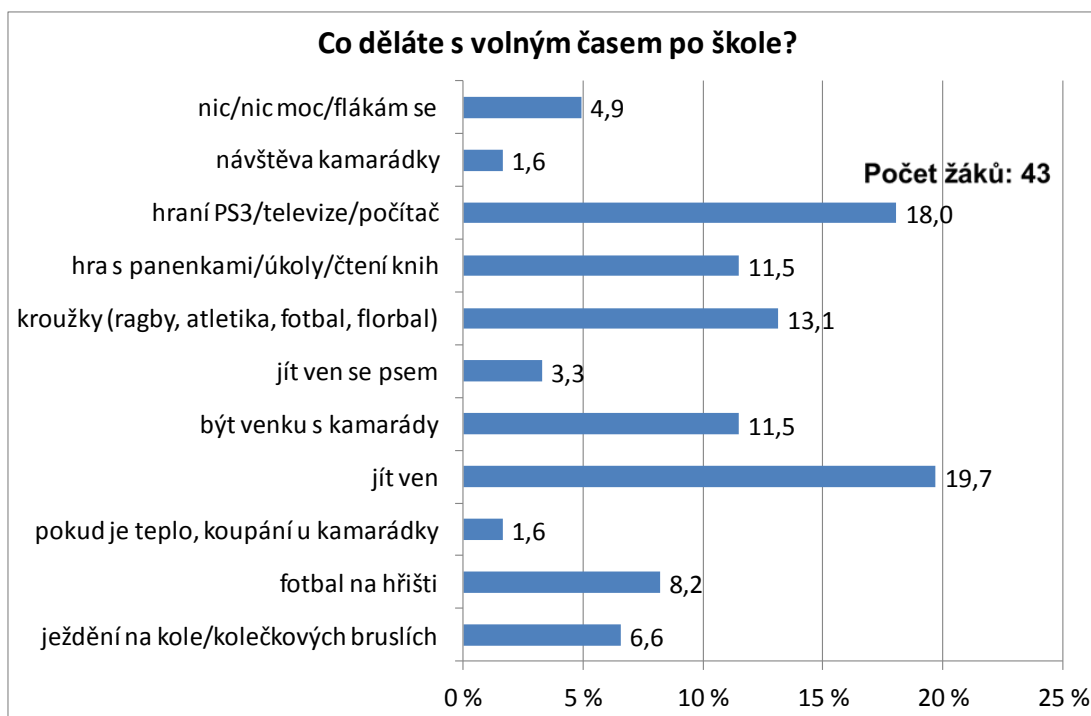

(1,6 %), jeden chce být na hřišti (1,6 %) a jeden chce jít do zoo (1,6 %). Na otázku odpovídá 63 žáků.

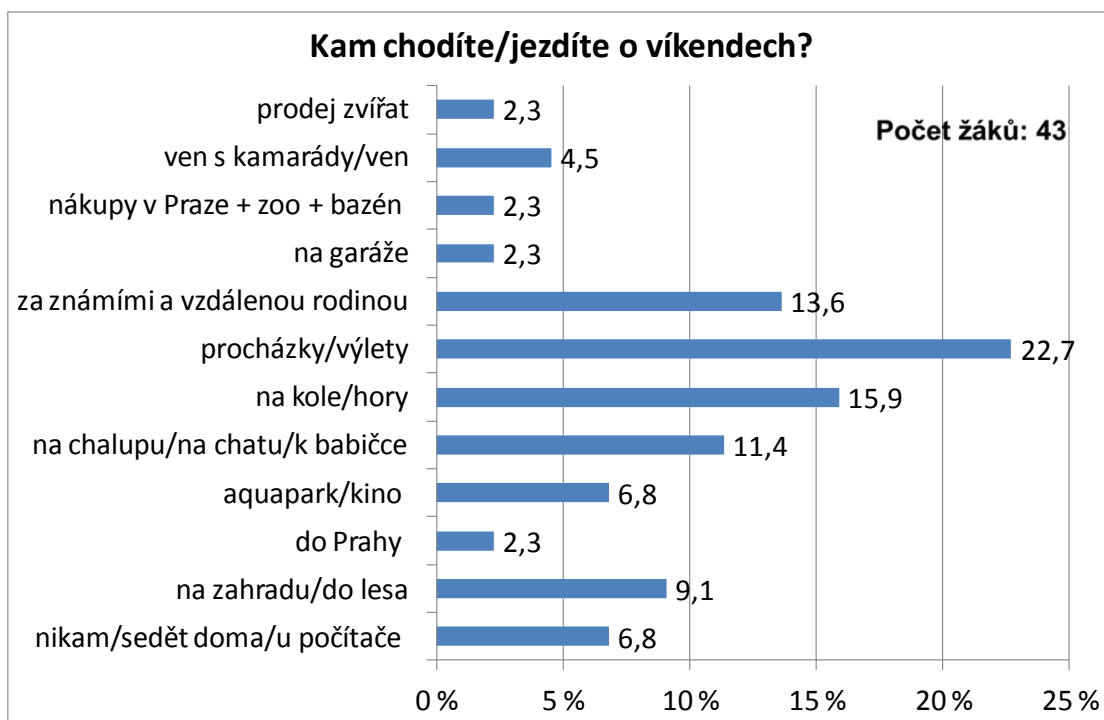
Graf 7 Jak by měl vypadat vysněný víkend žáků 5. ročníků ZŠ.

Nečastější odpovědí, v otázce co děláte s volným časem po škole (viz Graf 8), je jít ven (19,7 %). Druhou nejvíce psanou odpovědí v dotazníku je hraní PS3/televize/počítač (18 %). Kroužky (ragby, atletika, fotbal, florbal) navštěvuje 13,1% žáků. Procentuálně jsou na tom stejně odpovědi: být venku s kamarády (11,5%) a hra s panenkami/úkoly/čtení knih (11,5%). Jezdění na kole či kolečkových bruslích dělá o volném čase 6,6 % žáků. Žáci dále uvádí nic/nic moc/flákám uvádí (4,9 %). Ven se psem chodí 3,3 % žáků. Po jednom žákovi odpovídá, na činnost ve volném čase, návštěvou kamarádky (1,6 %) a pokud je teplo, koupání u kamarádky (1,6 %). Dotazník s touto otázkou vyplní 43 žáků.

Graf 8 Co dělají žáci 5. ročníků ZŠ s volným časem po škole.

Dále nalézáme výsledky kam žáci chodí/jezdí o víkendech (viz Graf 9). Tato otázka také není v dotazníku pro ZŠ Na Výsluní. Autorka ji vytvoří proto, aby viděla rozdíly k porovnání z reálné vzpomínky z víkendů sny z vysněného víkendu (viz graf 3). Nejvíce žáků uvádí, že chodí na procházky/výlety (22,7 %). Druhou nejčastější odpovědí je ježdění na kole/hory (15,9 %). Dále pak ježdění za známými a vzdálenou rodinou (13,6 %). Následující častou odpovědí je ježdění na chalupu/na chatu/k babičce (11,4 %). 9,1 % žáků uvádí, že o víkendech jezdí na zahradu/do lesa. 6,8 % žáků jezdí do aquaparku/kina a druzí nechodí nikam/sedí doma/u počítače. Ven s kamarády/ven chodí 4,5 % žáků. Čtyři skupiny žáků po 2,3 % uvádí, že chodí na prodej zvířat, nakupuje v Praze + navštěvuje zoo + bazén, chodí „na garáže“ a jezdí do Prahy. Dotazník vyplní 43 žáků.

Graf 9 Kam chodí/jezdí žáci 5. ročníků o víkendech?

3.4.2 Ohnisková skupina

Přehled ohniskových skupin je uveden v Tabulce 1. Podrobněji jsou jednotlivé skupiny a jejich témata rozepisovány dále.

Ohnisková skupina – třída, vyučující	Místo	Datum	Počet žáků	Diskutované otázky
5. roč., Mgr. Monika Drevová	<u>ZŠ Na Výsluní</u> Kostelecká 1750, 250 01, Brandýs n. L. - Stará Boleslav	19. 4. 2011	20	trávení víkendů, volný čas po škole, přírodní podmínky města a okolí, sportovní a turistické využití v Brandýse a ve Staré Boleslavi, způsob získávání poznatků o ekologických problémech, ochrana přírody, tsunami - jaderné elektrárny, konec světa

5. roč., Mgr. Vlasta Polreichová	<u>ZŠ Stará Boleslav</u> Jungmannova 164, 250 02, Brandýs n. L. - Stará Boleslav	11. 5. 2011	20	hřiště v Brandýse a ve Staré Boleslavi, předměty týkající se přírody a živočichů, ochrana přírody, zeleň ve městě, přírodní podmínky města Brandýs n. L. – Stará Boleslav
5. roč., Mgr. Olga Medová	<u>ZŠ Brandýs n. L. – Stará Boleslav</u> <u>Palachova</u> Palachova 337, 250 01, Brandýs n. L. - Stará Boleslav	15. 6. 2011	23	výčet hřišť v Brandýse n. L. a jejich kvalita, ochrana přírody, jak se dá trávit volný čas v našem městě (Brandýse n. L. – Staré Boleslavi)

Tabulka 1 Přehled respondentů ohniskových skupin.

5. ročník, vyučující Mgr. Monika Drevová

Skupinou jsou k hlavním otázkám (viz 2.3.2 Ohnisková skupina) diskutovány tyto body:

- **trávení víkendů**

Víkendy jsou respondenty tráveny na chatě, u babičky či doma. Podle tvrzení respondentů je většinou potřeba na chatě poklidit, posekat trávu a teprve potom je čas na zábavu.

- **volný čas po škole**

Volný čas respondenti tráví u počítače, učením se do školy či pobýváním venku s kamarády. Většina respondentů udává návštěvu kroužků, ať už v místě bydliště či dojížděním do Prahy. Uvedenými kroužky jsou: skaut, vodní skaut, basket (kroužek bývá veden na téže ZŠ Na Výsluní) a šerm.

- **způsob získávání poznatků o ekologických problémech**

Poznatky o ekologických problémech děti získávají z televize, z počítače, z předmětů ve škole a od rodičů. O přírodě se děti dozívají ve škole z předmětů: přírodovědy, vlastivědy, matematiky (Matematika je sporná, respondenti se nemůžou dohodnout, zda matematika nepohlíží na přírodu jen okrajově – počtem, velikostí).

- **přírodní podmínky města a okolí**

Podle respondentů město poskytuje dostatek přírodních podmínek. Ve městě najdeme zámecký park - Panskou zahradu (v části Brandýs n. L.) a lesopark Houštka (v části Stará Boleslav).

- **sportovní a turistické vyžití v Brandýse a ve Staré Boleslavi**

Podle výpovědi respondentů v městě najdeme převážně hřiště pro mladší děti. Hřiště jsou poničená od sprejerů či vandalů. Podél Labe vede cyklostezka vhodná pro kola či kolečkové brusle. Při trase cyklostezky nalezneme odpočívadla (vyzdobená ZŠ) s naučnými tabulemi. Sportovní vyžití je dobré i v tělocvičně v podobě florbalu a volejbalu.

- **ochrana přírody**

Jednou z možností jsou finanční dary. Další možností, kterou uvádí respondenti, je posílání zdravotnických pomůcek (léků a obvazů). Tato pomoc se hodí při záplavách, zemětřesení, tsunami. (11. 3. 2011 zasáhlo Japonsko zemětřesení – desetimetrová vlna tsunami (Šim, 2011).

- **tsunami – jaderné elektrárny**

Tato diskuse na dané téma vzniká skupinou ze zájmu o aktuálnosti. Toto téma respondenti vidí v televizních zprávách, v novinách či na internetu. Respondenti se nezmiňují, že dané téma rozebírají ve škole s učiteli nebo spolužáky či doma s rodiči. Debaty vedou k tomu, že u nás nemáme moře ani oceán, tudíž nás vlna tsunami nemůže zasáhnout. Podle tvrzení respondentů u nás nehrozí zemětřesení ani tornáda tudíž se jaderná elektrárna nezničí, jako tomu je v Japonsku. Naši jadernou elektrárnu, podle respondentů, může poškodit silnější vítr.

- **konec světa**

„Určitě bude. Věda jde dopředu a dopravní prostředky budou tak rychlé. Podle jedné studie se říká, že se bude slunce zvětšovat a jednou vybuchne a my tak ztratíme zdroj světla a tepla. Budeme tu chodit ve skafandrech a budeme železná planeta“ (uvedl žák 5. C, ZŠ Na Výsluní).

5. ročník, vyučující Mgr. Vlasta Polreichová

Diskutuje se hlavně o otázkách:

- **hřiště v Brandýse a ve Staré Boleslavi**

Nově vystavené hřiště ve Staré Boleslavi najdeme posprejované. Prolézačky u Autobusového stanoviště (ve Staré Boleslavi) dali pryč, protože byly poničené. Pět kluků ve třídě dává přednost hrám a facebooku na počítači.

- **předměty tykající se přírody a živočichů**

Předměty, které žáky seznamují s přírodou, jsou přírodověda, prvouka, český jazyk (v literatuře), vlastivěda, hudební výchova (písň o zvířatech a rostlinách).

- **ochrana přírody**

Jeden žák uvedl, že sbírali s partou lidí odpadky v lese. Dalším příkladem je, že žáci třídí ve škole i doma odpad. Je dobré dávat opuštěná zvířata do útulků či záchranných stanic.

- **zeleň ve městě**

Žákům vyhovuje množství zeleně ve městě. Myslí si, že je ho dostatek. V budoucnu budou důležité počítače.

- **přírodní podmínky města Brandýs n. L. – Stará Boleslav**

První odpověď zazní, že město nemá žádné přírodní podmínky. Po zvážení přišel názor, že město tu má cyklostezku. Je řečeno, že cyklostezka je asfaltovaná, lemovaná zastávkami v podobě pomalovaných baráčeků. Vede souběžně s řekou Labe. Po cestě se najdou prolézačky a atrakce s plněním úkolů. Další vhodné podmínky jsou ve Sportovním areálu Houštka. Místo se nachází na kraji Staré Boleslavi, kde jsou k dispozici tenisové kurty, letní kino, atletické hřiště, on-line dráha na brusle.

5. ročník, vyučující Mgr. Olga Medová

Stěžejními otázkami diskuse jsou:

- **výčet hřišť v Brandýse n. L. a jejich kvalita**

V městě je dost hřišť, ale nejsou v dobrém stavu. Kluci chodí častěji hrát fotbal na hřiště s umělým povrchem u Penny Marketu. I tohle hřiště je poničené – uvolněné dráty pletiva. „Stačí, aby míč vletěl do pletiva, a ono se uvolní“ (uvedl žák třídy). Jiné tvrzení je, že město má málo hřišť čtyři nebo pět. „U Vrábí

(zarostlý plácek s brankami), u nemocnice (volejbalové hřiště v Sídlišti BSS), tady (areál školy Palachova), sídliště (u Penny Marketu) a v Panské (travnatý plácek v zámecké zahradě).“ (uvádí střídavě tři žáci). Respondenti říkají i Sokolovnu, ta však nemá hřiště, ale vnitřní tělocvičnu.

Pro srovnání vypíše autorka z procházky po městě a z mapy města (viz Příloha V) hřiště, stadiony, tenisové kurty atd. (viz Tabulka 2).

Brandýs nad Labem	Stará Boleslav
<u>ZŠ a gymnázium</u> - komplex hřišť ZŠ Na Výsluní (po domluvě pro veřejnost) - atletické hřiště ZŠ Brandýs n. L. – Stará Boleslav Palachova - komplex hřišť Gymnázia T. G. Masaryka	<u>ZŠ</u> - hřiště ZŠ Stará Boleslav
<u>soukromá místa</u> - areál hřišť hotelu Sport centrum (za poplatek) - tenisový klub (Tyršova ulice) - fotbalové hřiště (u kuželny Tyršova ulice)	<u>soukromá místa</u> - tenisové kurty a Atletické středisko Emila Zátopka ve sportovním areálu Houštka - fotbalové hřiště u Husovy aleje - jezdecký areál Hluchov
<u>veřejná hřiště</u> - asfaltové hřiště a prolézačky ulice Chobotská - hřiště s umělým povrchem u Penny Marketu (ulice Kralupská) - hřiště a prolézačky v Sídlišti BSS - travnatý plácek na fotbal a prolézačky (Hrušov) - prolézačky a travnatý plácek v Panské zahradě (zámecká zahrada) - hřiště v Královicích	<u>veřejná hřiště</u> - in-line dráha v lesoparku Houštka - prolézačky u Autobusového Stanoviště - hřiště v ulici Dr. Jánského

Tabulka 2 Přehled outdoorových míst k trávení volného času.

- ochrana přírody**

O ekologii se respondenti učili v přírodovědě, českém jazyce, výtvarné výchově a hudební výchově. Do ekologie například patří, uvádí žáci, třídění odpadu, globální problémy, oteplování planety, vsakování emisí do půdy pokud prší, zápach kanalizace a pozorování Labe. Příroda ve městě a zeleň – stromy, parky, lesy, tráva, rákosí a houby.

Na ochraně přírody se respondenti zapojují tříděním odpadu ve škole a doma, čištěním řeky Labe a dobročinnou činností pro město Brandýs n. L. – Starou

Boleslav např. sbíráním odpadků v lese. Také jezdí na kole po cestách, kde je určeno a tím neničí porost.

- **jak se dá trávit volný čas v našem městě (Brandýse n. L. – Staré Boleslavi)**
Vhodnou volbou je Panská zahrada, kde jsou prolézačky, lavičky, pískoviště, travnaté plochy atd. Jízda na kole po parkovišti Penny Marketu je oblíbenou kratochvílí mužského pohlaví, respondentů. Pěkné místo na jízdu na kolečkových bruslích je na in-line dráze v Houštce. Pro jízdu na kole a kolečkových bruslích respondenti využívají cyklostezku směrem na Kostelce nad Labem či do Čelákovic.

4. Diskuse a interpretace výsledků

4.1 Vyhodnocení stanovených hypotéz

Hypotéza 1: **Tráví většina žáků pátého ročníku ZŠ Brandýs nad Labem – Stará Boleslav víkendy v přírodě?**

Předpoklad: **Ano.**

Odpověď: **Ano.**

Výsledky výzkumné práce dotazníkového šetření přinesly data o trávení víkendu (viz Graf 9). Nejčastěji žáci udávali, že o víkendech chodí na procházky/výlety (22,7 %). Další venkovní aktivity respondenti uvedli jízdu na kole/hory (15,9 %), pobyt či práce na zahradě/do lesa (9,1 %) a být venku s kamarády/ven (4,5 %). Tyto činnosti nám při součtu procent daly dohromady číslo 52,2 %, což znamenalo, že více jak polovina respondentů tráví víkendy ve venkovním prostředí. To byl celkem potěšující výsledek. Z toho můžeme usuzovat, že většina rodin stále preferuje činnosti na čerstvém vzduchu jako například výlety a procházky po okolí. Není však známo, zda se na dané místo přepravují automobilem, vlakem, na kole, pěšky apod. Výsledky nejsou díky malému vzorku zcela objektivní.

Srovnání výsledků Květy Jechové bylo „alarmující“ (viz Příloha IV). Většinu volna o jarním víkendu za pěkného počasí strávili žáci v interiéru: doma (při sledování televize, při hře s počítačem, surfování na internetu, při různých domácích pracích, na diskotékách, anebo v dopravních prostředcích). Pouze v sobotu odpoledne byla více jak polovina žáků venku (viz Graf II a Příloha IV).

Vysněný víkend

Vysněný víkend si žáci představovali různě (viz Graf 7). Celé znění otázky vypadalo: „Jak by měl vypadat tvůj vysněný víkend? Kdo by byl tvým společníkem?“ Problémem, který vyhodnocování narušil, byla skutečnost, že většina žáků odpověděla na jednu z uvedených otázek. Můžeme se domnívat, že to bylo způsobené nepozorností, nesoustředěností atd. Ponaučením pro autorku bylo, dávat žákům prvního stupně vždy

jedinou srozumitelnou otázku. Vybranou lokalitou ve vysněném víkendu převažovalo být u moře (15,9 %) a chodit na výlety (pěší turistika, na kole, kolečkové brusle atd.) (15,9 % = 10 žáků).

Výsledky diplomové práce odpovídaly výzkumu Jechové. Nejčastěji byly zastoupené výlety v přírodě (24,2 % = 51 žáků).

Květou Jechovou byly rozděleny představy o vysněném víkendu na romantická místa a představy blízké realitě. Přiřazování do těchto skupin může někomu připadat subjektivní (viz Tabulka III a Graf V). Ve výzkumu Jechové převažovaly představy romantického prostředí: jet na koni, na čundr, stanovat u vody, lyžovat v horách, jít na ryby, lézt po skalách, být u moře. Ve výzkumu autorky převažovaly aktivity blízké realitě: mít basketbalové soustředění, hrát závodně basketbal/absolvovat závody čtyřkolek, být na hřišti, být v zoo, koupat se v bazénu na zahradě, dlouho spát/ být u počítače/nemít školu, být pryč s kamarády/být s celou rodinou, interiérová zábava (aquapark, restaurace Mc Donald) a být doma.

Hypotéza 2: Je nejčastější činností většiny žáků pátého ročníku ZŠ Brandýs nad Labem – Stará Boleslav trávit volný čas po škole u počítače či televize?

Předpoklad: **Ano.**

Odpověď: **Ne.**

Hypotéza nebyla naplněna. 18 % žáků si hraje PC3/ televize/počítač (viz Graf 8). Na druhou stranu to byla druhá nejčastější odpověď dětí což je znepokojující.

Podle výzkumu dotazníkového šetření žáci nejčastěji trávili svůj volný čas po škole třemi typy aktivit (viz Graf 8). První typ aktivit byl tvůrčí soukromá aktivita respondenta jít ven (19,7 %). Druhou aktivitou byla pasivní aktivita respondenta hraní PC3/ televize/počítač (18 %). Třetím typem, který organizují respondentům rodiče, byly činnosti v obvykle placených kroužcích, jako bývají ragby, atletika, fotbal, florbal (13,1 %).

Ve Výzkumu odcizení člověka přírodě, který provedlo Zájmové sdružení Toulcův dvůr v roce 2004, Květa Jechová zkoumala délku volného času v pracovních dnech. Respondenti uvedli průměrně 2 hodiny volna denně, s nepatrným přebytkem (méně

než 30 minut) u chlapců. Květa Jechová také uvedla, že v některých částech města Prahy nemají děti možnost pobývat ve volných chvílích na „zelené ploše“ (Jechová, 2005).

Na rozdíl od hlavního města Prahy je město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav zajímavou lokalitou díky svým přírodním podmínkám - v létě jsou okolní jezera vyhledávaným místem pro koupání a vodní sporty, v jejich sousedství lze hrát golf a lesem vedou cyklostezky jak směrem k Lysé nad Labem a dále do Nymburka, tak po proudu řeky směrem k Mělníku.

Hypotéza 3: Myslí si většina žáků, že je dost hřišť v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi?

Předpoklad: **Ne.**

Odpověď: **Ano.**

Zda je v Brandýse nad Labem – Stará Boleslav dost hřišť se jednoznačně nezjistilo. Většina respondentů tvrdila, že hřišť je dostatek, ale nejsou v dobrém stavu. Velká část veřejných hřišť (podle respondentů) má poničené pletivo, je posprejovaných od sprejerů, má poničené odpadkové koše a lavičky. Ve městě převažují hřiště pro mladší děti, které disponují pískovišti, prolézačkami, houpačkami atd. Kromě hřišť město nabízí cyklostezku, sportovní areál Houštka, golfové hřiště atd.

Možnost kontaktu městských dětí s přírodou v prostoru města Brandýs nad Labem – Stará Boleslav se nezadržitelně zmenšuje. Pokud prostor zůstává, bývá většinou znečištěn (hřiště u hlavních silnic, poničené pletivo apod.) Pamatuji si, že v každém sídlišti, u každého panelového domu bylo pískoviště a prolézačky. Pískoviště zmizela, protože nevyhovovala evropským normám. Prolézačky se časem zničily rezem, vandaly a místo opravy se odstranily. Jedno z posledních míst uvnitř města pro trávení volného času dětí a obyvatel Brandýsa n. L. je prostor po bývalém zahradnictví u ulice Zahradnická. Tato zelená plocha se nalézá uvnitř panelového sídliště. Město zvažuje, zda zde zřídit relaxační park v souběhu s obchodním domem Kaufland. V blízkosti, kde by vzniklo nákupní centrum Kaufland, se již nalézá Penny Market, tudíž by byly dva velké obchody vedle sebe. V sídlišti by se zvýšil provoz aut a jejich zplodin. Budoucnost prostoru je zatím nejistá (Kolmaš, 2012).

4.2 Vyhodnocení dílčích úkolů (otázek) výzkumu

Dílčí úkol 1: **Jaké přírodní podmínky poskytuje město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav žákům 5. ročníků ZŠ?**

Výzkum pomocí metody ohnisková skupina zjistil, že v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi se nachází spousta zajímavých míst (viz kapitola 2.4.2). Respondenti uváděli procházky podél Labe, kudy vede cyklostezka do Čelákovic. Také lesopark Houška ve Staré Boleslavi, který se nachází mezi hlavním a slepým tokem Labe, v blízkosti polí a stromy zarostlých ploch. Na tomto místě se konají během roku všelijaké sportovní a kulturní akce.

Zajímavé je, že žádný z respondentů nezmínil Proboštská jezera, přestože doba výzkumu (duben – červen) umožňovala vyhledávání vodních ploch ke koupání. Proboštská jezera leží nedaleko od Brandýsa nad Labem-Staré Boleslavi. Jedná se o prostor po vytěžení štěrkopísku, spojený úzkým krčkem s Labem. Pláže jezera jsou převážně písčité, místy porostlé vegetací. Místo je oblíbené milovníky windsurfingu. Místní koupaliště nabízí návštěvníkům hřiště, kurty, dětský koutek a restauraci s parkovištěm. V provozu je také malý autokemp. Častým místem ke koupání také bývá jezero v nedaleko vzdálené vesnici Lhota.

Brandýs n. L. – Starou Boleslav na krajích lemují zahrádkářské osady, do kterých si jezdí odpočinout jejich majitelé. Jeden respondent v ohniskové skupině zmínil, že se jezdí starat na zahrádku o stromy.

Dílčí úkol 2: **Jaký je postoj žáků 5. ročníků ZŠ k ochraně přírody?**

Nejčastější udávaný postoj respondentů byl, že se aktivně zapojují do třídění odpadu. Na všech školách, kde byl prováděn výzkum, probíhal sběr papíru, za který mohou získat aktivní třídy finanční odměnu. Podle tvrzení žáků se zdálo, že třídí odpad i doma.

V městě Brandýs nad Labem – Stará Boleslav se v každém sídlišti najdou kontejnery na plasty, papír, elektronické baterie, sklo (barevné, bílé). Nově na konci roku 2011 se objevily kontejnery na textil a obuv.

Dílčí úkol 3: **Jak žáci 5. ročníků ZŠ získávají poznatky o ekologických problémech?**

Ohnisková skupina uváděla, že poznatky jim nejčastěji zprostředkovává televize (dětské pořady, přírodovědné filmy), počítač (internet) a na posledním místě rodiče a škola (předměty). Je zajímavé, že žáci neuvedli jako zdroj k získávání informací pedagoga či kamaráda. Můžeme se pouze domnívat, že žáci, kteří uvedli školu jako prostředek k získávání informací, tímto pojmem mínili i pedagoga.

Výzkum odcizení člověka přírodě ukázal, že pro starší školáky jsou hlavním zdrojem zprostředkovaných informací o problematice přírody hromadné sdělovací prostředky. V daleko menší míře škola a nejméně rodina.

Výchova dětí spočívá na celé společnosti, nejenom na rodičích i prarodičích. Bývá dobré podporovat soužití vícegeneračních rodin na jednom místě, protože k tomuto místu mají hlavně prarodiče vztah se spoustou vzpomínek a zkušeností. Tyto zkušenosti mohou prarodiče nenásilně předávat svým potomkům a posilovat v nich lásku a odpovědnost k danému místu (přírodě). Zajímavé bývá i propojování škol a zařízení pro seniory, kteří mají s dětmi více trpělivosti než vlastní rodiče a mají na ně více času (Skála, 2009).

5. Závěry

V diplomové práci byly popsány problémy odcizení člověka přírodě.

Pro udržování kontaktu s přírodou mluví hodně aspektů. Dítě i dospělý si vytváří fyzické dovednosti, zlepšuje kondici, budují zdravotní odolnost atd. Častý pobyt v přírodě přináší duševní regeneraci, což je pro rozvoj osobnosti a psychiky nanejvýš důležité.

Situaci žáků v Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi autorka zjišťovala pomocí dotazníků a rozhovoru s ohniskovými skupinami. Navštívila všechny tři základní školy v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi. Výzkumný vzorek nebyl velký. Jednalo se pouze o tři 5. ročníky ZŠ v Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi.

Díky získaným výsledkům z dotazníků se došlo k závěrům, že většina žáků pátého ročníku ZŠ Brandýs nad Labem – Stará Boleslav tráví víkendy mimo domov, tzn. v přírodě. Dále se dal formulovat závěr, že nejčastější činností většiny žáků pátého ročníku ZŠ Brandýs nad Labem – Stará Boleslav není trávit volný čas po škole „vysedáváním“ u počítače.

Z diskusí ohniskových skupin vyplynulo, že většina žáků 5. ročníků v Brandýse nad Labem – Stará Boleslav si myslí, že množství hřišť v Brandýse n. Labem – Staré Boleslavi je uspokojivé, avšak tyto jsou určeny převážně pro děti předškolního a mladšího školního věku. Pro starší žáky je v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi hřišť k provozování sportovních činností málo, a navíc jsou ve špatném technickém stavu. Ze získaných dat z ohniskových skupin město Brandýs nad Labem – Stará Boleslav disponuje zajímavými přírodními podmínkami, které lze využít ke sportu, pro žáky nejen 5. ročníků ZŠ (lesopark Houštka, cyklostezka podél Labe, zahrádkářské osady a Proboštská jezera). V oblasti ochrany přírody se žáci 5. ročníků ZŠ snaží ochraňovat přírodu tříděním odpadků a jejich sběrem podél řeky Labe, v parcích města Brandýs nad Labem – Stará Boleslav i v okolních lesích. Současně bylo zjišťováno, jak žáci 5. ročníků ZŠ získávají poznatky o nevironmentálních problémech. Žáci uváděli, že zprostředkované informace získávají z televize a počítače. Stejně tak tomu bylo ve Výzkumu odcizení člověka přírodě.

Na to, zda je dětem umožňován kontakt s přírodou má velký vliv rodina a dispozice města (vesnice), ve kterém žák žije. U rodiny záleží, jak často dopřává potomkům pobyt v přírodě. V dnešní době se rodiče o své děti více bojí a nenechají je samotné hrát si v přírodě. Proto se většinou dostanou do přírody jen s rodiči. Na orgánech měst a vesnic zůstává odpovědnost za stav hřišť, parků, cyklostezek atd. Při porovnání dětí v místním veslařském klubu (10-12let) jsou vidět velké rozdíly mezi nynějšími začínajícími veslaři a mladými veslaři před deseti lety. Dnes jich většina nedokáže ani vylézt na strom, natož rozdělat oheň a káně lesní je pro ně jako nějaké exotické zvíře, které vidí méně často než tygra v zoologické zahradě. Zato většina dětí dokáže trenérovi vysvětlit, funkce mobilního telefonu, o kterých neměl ani tušení. Myslím si, že se tento jev bude do budoucna ještě více prohlubovat. Rodiče nezačnou samotné děti pouštět do přírody, díky většímu strachu o děti. Tento strach je také způsoben na základě informací z médií, které nyní mají větší možnosti a mohou informovat o více událostech než dříve.

Domnívám se, že výsledky diplomové práce jsou velmi podobné v porovnání výsledky Výzkumu odcizení člověka přírodě. Závěry by mohly být přínosem jak pro město Brandýs nad Labem – Starou Boleslav, tak i pro ředitele a učitele škol. Výsledky mohou použít ve své snaze o změnu trendu odcizování se člověka přírodě ve společnosti obecně.

6. Seznam použitých zdrojů

Tištěné dokumenty:

1. BENEŠ, M., BULIS, K., MATOUŠEK, P., NEVOSAD, M., NEVOSAD, V. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. Svazek 6 p/r. Praha : Diderot, 2002. ISBN 80-86613-06-2.
2. BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-11-7.
3. BLAŽKOVÁ, J. *Prudce přibývá dětí, které se nemohou učit*. Mladá fronta, 2006, roč. 17, č. 256, s. 1, 4. ISSN 1210-1168.
4. BRIELEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-7178-109-6.
5. BUREŠOVÁ, K. et. al. *Učíme se v zahradě*. Kněžice : Chaloupky o. p. s., 2007. ISBN neuvedeno.
6. CÍLEK, V. *Jak to vidí Václav Cílek*. Praha : Radioservis a. s., 2010. ISBN 978-80-86212-84-5.
7. CÍLEK, V. *Krajiny vnitřní a vnější. Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrůdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*. Praha : Dokořán, 2005. stránky 33-34. ISBN 80-7363-042-7.
8. DAHLKE, R. *Čím onemocněl svět? Moderní mýty ohrožující naši budoucnost*. Překlad Jiří Pondělíček. Praha : Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2004. ISBN 80-249-0380-6.
9. DEJMAL, I. *Prostor k úvaze*. Lomnice nad Popelkou : Studio JB, 2008. ISBN 978-80-86512-42-6.
10. DEMETROVIČ, E. *Encyklopedie tělesné kultury p-ž*. Praha : Olympia, 1988. ISBN 80-7096-046-9.
11. FRANĚK, M. Vliv kontaktu s přírodním prostředím na lidskou psychiku. In *Člověk + příroda = udržitelnost? Texty o proměně vztahů lidí k přírodě, environmentální výchově a udržitelnosti*. Praha : Zelený kruh v rámci projektu APEL, 2009. s. 8-15. ISBN 978-80-903968-5-2.

12. FRYDECKÁ, L., KUBÁLKOVÁ, P. *Děti z měst tloustnou a bojí se i lesa*. Mladá fronta, 2006, roč. 17, č. 187, s. 1 - 2. ISSN 1210-1168.
13. GORE, A. *Země na misce vah. Ekologie a lidský duch*. Překlad Jan Jařab. Praha : Argo, 2000. ISBN 80-7203-310-7.
14. HARTIG, T., MANG, M., EVANS, G. W. (1991). Restorative Effects of Natural Environment Experiences. *Environment and Behavior* 23: 3-26.
15. HARTL, P. *Stručný psychologický slovník*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.
16. JANČAŘÍKOVÁ, K. *Bylo nebylo*. Praha, 2006. ISBN 80-239-7068-2.
17. JANČAŘÍKOVÁ, K. *Ekolístky – Metodické listy Svatojánské koleje*. Praha: Vyšší odborná škola pedagogická, Svatý Jan pod kalou, 2004. ISBN neuvedeno.
18. JANČAŘÍKOVÁ, K. *Vrba naslouchá, vrba vypráví : Střípky z ekonaratologie*. *Fragmenta Ioannea Environmentalica*, 6, 2007, str. 53 -68.
19. KAPUCIÁNOVÁ, M. *Lesní mateřské školy*. Praha, 2010. 118 s. UK-PedF. Vedoucí diplomové práce PhDr. Kateřina Jančaříková, Ph.D.
20. KOČÍ, B. *Malý slovník naučný I. díl*. Praha : B. Kočí, 1925.
21. KOUCKÁ, P. *Zelená terapie*. *Psychologie dnes*. 2005, roč. 11, č. 6, s. 30-31. ISSN 1212-9607.
22. KOUKOLÍK, F. *Před úsvitem, po ránu*. Praha : Karolinum, 2008. 226 s. ISBN 978-80-246-1496-0.
23. KRAJHANZL, J. Výsledky empirického výzkumu dětských kontaktů s přírodou. In *Člověk + příroda = udržitelnost? Texty o proměně vztahů lidí k přírodě, environmentální výchově a udržitelnosti*. Praha: Zelený kruh, 2009. str. 45-51. ISBN 978-80-903968-5-2.
24. KRATOCHVÍL, Z. *Filosofie živé přírody*. Praha: Herrmann a synové, 1994.
25. KUBAN, J., KICHNER, J., LOUKA, O. *Inline bruslení*. Praha : Grada Publishin, 2004. ISBN 80-247-0848-5.
26. KUČEROVÁ, T. *Prázdninová škola Lipnice*. [online]. Praha : Prázdninová škola o. s. Dostupné na:
<http://moodle.deblinsko.org/pluginfile.php/543/mod_resource/content/2/Kučeravá-Prázdninová_škola.pdf>.

27. KUPKOVÁ, K. *Utváření vztahu dětí k přírodě*. Brno, 2008. Diplomová práce na MU-PedF. Vedoucí diplomové práce doc. PaedDr. Hana Horká, CSc.
28. NEUMAN, J. *Turistika a sporty v přírodě : přehled základních znalostí a dovedností pro výchovu v přírodě*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-391-9.
29. PETRUSEK, M, et al. *Velký sociologický slovník : P-Z*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
30. RAJČINCOVÁ, V. *Využití školní zahrady ve výuce na ZŠ*. Praha, 2011. Diplomová práce na UK-PedF. Vedoucí diplomové práce PhDr. Kateřina Jančaříková, Ph. D.
31. Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 7. 2007). Praha : Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005. ISBN 80-87000-02-1.
32. RÁZGOVÁ, E. *Jak a proč podporovat vztah lidí k přírodě : klišé, bariéry, příležitosti*. Praha : Zelený kruh a Hnutí DUHA v edici APEL, 2009. 18 s. ISBN 978-80-903968-8-3. Dostupné na: <<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/vztah-lid-k-prirode-final.pdf>>.
33. ŘÍČAN, P. PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku. Jak vést děti k rozumnému užívání médií*. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7
34. SAK, P. *Odcizování přírodě – důsledek či příčina krize člověka a společnosti*. [online]. Referát přednesený na Seminári pořádaném Komisí pro životní prostředí AV ČR v Praze 27.4.2006. [Citace 06.10.2012]. Dostupné na: <<http://www.iris-ops.cz/sak-petr-odcizovani-prirode-dusledek-ci-pricina-krizecloveka-spolecnosti>>.
35. STREJČKOVÁ, E. *Děti pro pětihory*. Praha : Zájmové sdružení Toulcův dvůr, 1998. ISBN neuvedeno.
36. STREJČKOVÁ, E. et. al. *Děti, aby byly a žily*. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 2005. ISBN 80-7212-382-3.
37. STREJČKOVÁ, E. KROPÁČKOVÁ, M. Víkendové dotazníky. In *Výzkum odcizení člověka přírodě*. Praha, 2005. str. 89-100. Číslo projektu 1c / 4 / 40 / 04.
38. ŠAFRÁNEK, J. *Kolo pro děti i jejich rodiče*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-438-9.
39. ŠMAJS, J. *Ohrožená kultura. Od evoluční ontologie k ekologické politice (Přednášky z ekologické filosofie)*. Brno : „Zvláštní vydání...“, 1995. ISBN 80-85436-38-8.

40. Zájmové sdružení Toulcův dvůr. *Výzkum odcizení člověka přírodě*. Praha, 2005.
Číslo projektu: 1c / 4 / 40 / 04.

Elektronické zdroje:

1. ADLEROVÁ, I. *Televize působí jako destruktivní droga! Pozor na předávkování!* [online]. Příspěvek In 21. století. červenec 2011. [citace 2012-10-21]. Dostupné na: <<http://21století.cz/blog/2011/06/22/televize-pusobi-jako-destruktivni-droga-pozor-na-predavkovani/>>.
2. Brandýs nad Labem – Stará Boleslav. [online]. *Informace o městě*. [citace 2011-12-25]. Dostupné na: <<http://www.brandysko.cz/stranka-4.html>>.
3. Brandýs nad Labem – Stará Boleslav. [online]. *Základní školy*. [citace 2011-10-02]. Dostupné na: <<http://www.brandysko.cz/stranka-35.html>>.
4. Český zahrádkářský svaz o. s. [online]. *ČZS patří k největším občanským sdružením v České republice*. [citace 2011-12-30]. Dostupné na: <http://www.zahradkari.cz/index_czs.php>.
5. ČINČERA, GOŠOVÁ, POKORNÝ, STREJČEK, VLACH. *Environmentální výchova*. [online]. Příspěvek In Metodický portál: Wiki. [citace 2011-12-18]. Dostupné na: <http://wiki.rvp.cz/index.php?title=Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/E/Environmentální_výchova>.
6. ČINČERA, J. *Rozmanitost, a společné motivy v odpovědích ankety “pojem vztah k přírodě“; Odpovědi na anketní otázky*. [online]. Příspěvek In Envigogika. 2007, roč. 2, č. 1. [citace 2011-12-31]. Dostupné na: <<http://envigogika.cuni.cz/index.php/cz/cs/inspirace/20071/64-rozmanitosta-spolene-motivy-v-odpovdich-ankety-pojem-vztah-k-pirodu>>.
7. ČTK. *Děti do dvou let nemají sledovat televizi*. [online]. Příspěvek In Doktorka. 2006. [citace 2012-10-20]. Dostupné na: <<http://rodina-deti.doktorka.cz/deti-do-dvou-let-nemaji-sledovat-televizi/>>.
8. Ekocentrum Zahrada. [online]. *O nás*. [citace 2013-01-27]. Dostupné na: <<http://www.mb-eko.cz/zahrada/stranka/o-nas>>.

9. FLAMIKOVÁ, J. *Proč podpořit školní přírodní zahrady a parky*. [online]. Příspěvek In Nadace Veronika. 2007. [citace 2011-12-27]. Dostupné na: <<http://nadace.veronica.cz/?Proc-podporit-skolni-prirodni-zahrady-a-parky>>.
10. JOHANISOVÁ, N. *Rozmanitost, a společné motivy v odpovědích ankety "pojem vztah k přírodě"; Odpovědi na anketní otázky*. [online]. Příspěvek In Envigogika. 2007, roč. 2, č. 1. [citace 2012-01-07]. Dostupné na: <<http://envigogika.cuni.cz/index.php/cz/cs/inspirace/20071/64-rozmanitosta-spolene-motivy-v-odpovdich-ankety-pojem-vztah-k-piroad>>.
11. KRAJHANZL, J. *"Vztah k přírodě", jenže: co je to "příroda"?*. [online]. Příspěvek In Český portál ekopsychologie. 2008. [citace 2011-11-24]. Dostupné na: <<http://www.vztahkprirode.cz/view.php?cislocclanku=2008050008>>.
12. MATĚJČEK, T. *Střediska ekologické výchovy a jejich úloha v geografickém vzdělávání*. [online]. Příspěvek In RVP. 2008. [citace 2012-01-07]. Dostupné na: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/2289/STREDISKA-EKOLOGICKE-VYCHOVY-A-JEJICH-ULOHA-V-GEOGRAFICKEM-VZDELAVANI.html/>>.
13. NECHTMANOVÁ, I. *Vědci: Děti se vzdalují přírodě*. [online]. Příspěvek In Ekolist. cz. Praha: EkoList, 2005, roč. 12. [citace 2012-12-03]. Dostupné na: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/vedci-deti-se-vzdujuji-prirode>>.
14. Operační program životního prostředí. [online]. *Stručně o OP Životní prostředí*. [citace 2012-03-04]. Dostupné na: <<http://www.opzp.cz/sekce/16/strucne-o-op-zivotni-prostredi/>>.
15. PASTOROVÁ, M. *Průřezová témata ve školním vzdělávacím programu – zkušenosti z pilotních škol*. [online]. Příspěvek In Metodický portál: Články. 2008. [citace 2012-03-04]. Dostupné na: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/2085/PRUREZOVA-TEMATA-VE-SKOLNIM-VZDELAVACIM-PROGRAMU---ZKUSENOSTI-Z-PILOTNICH-SKOL.html/>>. ISSN 1802-4785.
16. Pavučina. [online]. *Poslání a činnost*. [citace 2012-12-07]. Dostupné na: <<http://www.pavucina-sev.cz/?idm=2>>.
17. Pionýr Mladá Boleslav. [online]. *Pionýrské centrum*. [citace 2013-01-27]. Dostupné na: <<http://tabornik.mb-net.cz/pcorp/index.htm>>.

18. Portál ministerstva životního prostředí. [online]. *Ekocentra v České republice*. [citace 2011-12-28]. Dostupné na: <<http://www.ekocentra.cz/>>.
19. Retra. [online]. *O nás*. [citace 2013-01-03]. Dostupné na: <<http://www.retra.cz/o-nas,6.html>>.
20. REZKOVÁ, Z. *Zahradní terapie*. [online]. Příspěvek In *Zahrada pro radost*. [citace 2012-10-06]. Dostupné na: <<http://www.zahradaproradost.cz/perma/zahrterapie.htm>>.
21. SAK, P. *Lidé, média a digitalizace. Proměny volného času a zaostávání pedagogiky*. [online]. Příspěvek In *Britské listy*. 2006. [citace 2012-10-21]. Dostupné na: <<http://blisty.cz/art/29205.html>>. ISSN 1213-1792.
22. Skaut – Brandýs. [online]. *Vítejte*. [citace 2013-01-03]. Dostupné na: <<http://www.skaut-brandys.ic.cz>>.
23. ŠIM. *Tsunami v Japonsku: Hoří jaderná elektrárna*. [online]. Příspěvek In *Blesk.cz*. 2011. [Citace 20. 2. 2012]. Dostupné na: <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-japonsko-katastrofa/150101/tsunami-v-japonsku-hori-jaderna-elektrarna.html>>.
24. VÚP. *Vzniká nová metodika pro aktuální témata*. [online]. Příspěvek In *Výzkumný ústav pedagogický*. Praha: 2010. [Citace 25. 7. 2011]. Dostupné na: <<http://www.vuppraha.cz/tvorba-a-overovani-modelovych-ocekavanych-vystupu-k-tematickym-okruhum-prurezovych-temat-pro-1-a-2-stupen-zakladniho-vzdelavani-a-pro-gymnazia>>.

7. Přílohy

Seznam příloh:

Seznam příloh:	I
Příloha I: Seznam všech základních škol Brandýs n. L. – Stará Boleslav.....	II
Příloha II: Vzor dotazníku (1. varianta).....	III
Příloha III: Vzor dotazníku (2. varianta).....	V
Příloha IV: Víkendové dotazníky	VII
Příloha V: Mapa města Brandýs nad Labem – Stará Boleslav	X

Příloha I: Seznam všech základních škol Brandýs n. L. – Stará Boleslav

1) Základní škola Stará Boleslav

Adresa: Jungmannova 164, 250 02, Brandýs nad Labem - Stará Boleslav

Ředitelka: Mgr. Jarmila Stojčevská

2) Základní škola Brandýs n. L. - Stará Boleslav Palachova

Adresa: Palachova 337, 250 01, Brandýs nad Labem - Stará Boleslav

Ředitel: Mgr. František Tomášek¹³

3) Základní škola Na Výsluní

Adresa: Kostelecká 1750, 250 01, Brandýs nad Labem - Stará Boleslav

Ředitelka: Nina Kolářová¹⁴

(Brandýs nad Labem – Stará Boleslav. [online]. *Základní školy*. [Citace 2. 10. 2011].

Dostupné na: < <http://www.brandysko.cz/stranka-35.html>>.)

---

¹³ Na webových stránkách je stará informace. Od 1. 8. 2009 je ředitelem školy ZŠ Brandýs n. L. –Stará Boleslav Palachova Ing. Jaroslav Kindl. (Výroční zpráva školy za rok 2010/2011. [online]. Brandýs n. L., 2011. [Citace 4. 3. 2012]. Dostupné na: < <http://www.fzs-palachova.cz/Stahuj/VyrZprava10-11.pdf>>.)

¹⁴ Na webových stránkách je stará informace. Od 1. 9. 2011 je ředitelem školy Na Výsluní Jiří Mašín. (ZŠ Na Výsluní. [online]. *Kontakt*. [Citace 2. 10. 2011]. Dostupné na: <<http://www.zsnavysluni.cz/index.php?sec=kontakt>>.)

Příloha II: Vzor dotazníku (1. varianta)

Děkuji ti proto za vyplnění tohoto dotazníku.

1) Jsi holka nebo kluk?

---

2) S kým jsi trávil/a jarní prázdniny?

---

3) Jak a kde jsi trávil/a jarní prázdniny?

Příloha III: Vzor dotazníku (2. varianta)

Zajímá mě, co děláš o volném času a s kým ho trávíš.

Děkuji ti proto za vyplnění tohoto dotazníku.

1) Jsi dívka nebo chlapec?

---

2) S kým jsi trávil/a velikonoční prázdniny?

---

3) Jak a kde jsi trávil/a velikonoční prázdniny?

---

4) Jak by měl vypadat tvůj vysněný víkend? Kdo by byl tvým společníkem o tomto víkendu?

---

5) Co děláte s volným časem po škole?

---

6) Kam jezdíte/chodíte o víkendech?

Příloha IV: Víkendové dotazníky

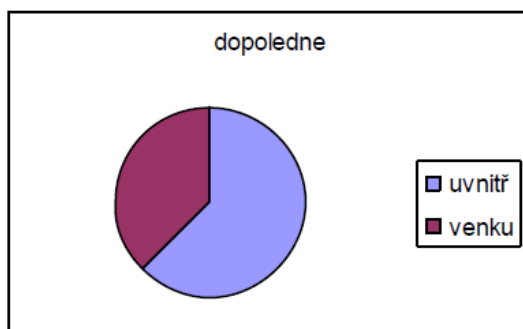
Grafy a tabulky jsou převzaty ze závěrečné zprávy „Výzkum odcizení člověka přírodě“, který byl prováděn Zájmovým sdružením Toulcův dvůr. Jedná se o část Emilie Strejčkové, Michaela Kropáčkové: Víkendové dotazníky (2005).

Dotazníky byly vyplňovány žáky základních škol a studenty gymnázií první dny v týdnu (pondělí, úterý) po prožitém víkendu.

Jarní víkend v Praze

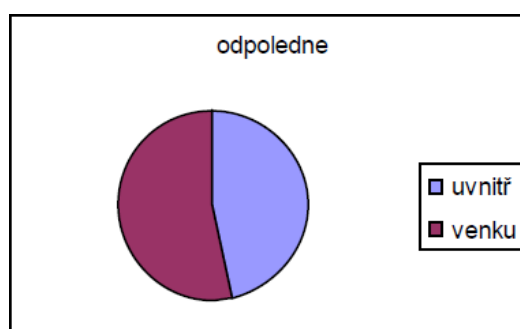
sobota ♀, ♂ (175)	dopoledne		odpoledne	
	ANO	NE	ANO	NE
uvnitř	133	42	106	69
venku	81	94	121	54

Tabulka I – Strávený čas dětí uvnitř a venku v sobotu (Strejčková, Kropáčková, 2005).

Graf I – Strávený čas dětí v sobotu
dopoledne

(Strejčková, Kropáčková, 2005).

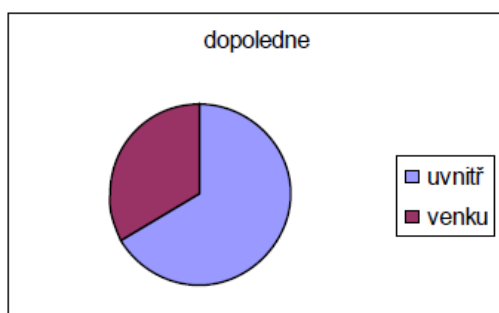

Graf II – Strávený čas dětí v sobotu
odpoledne

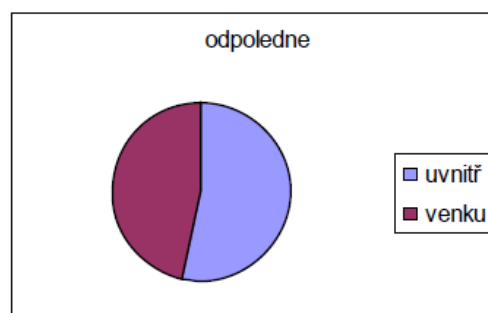
(Strejčková, Kropáčková, 2005).

neděle (175) ♀, ♂	dopoledne		odpoledne	
	ANO	NE	ANO	NE
uvnitř	136	39	123	52
venku	69	106	109	66

Tabulka II – Strávený čas dětí uvnitř a venku v neděli (Strejčková, Kropáčková, 2005).

Graf III – Strávený čas dětí v neděli dopoledne (Strejčková, Kropáčková, 2005) .

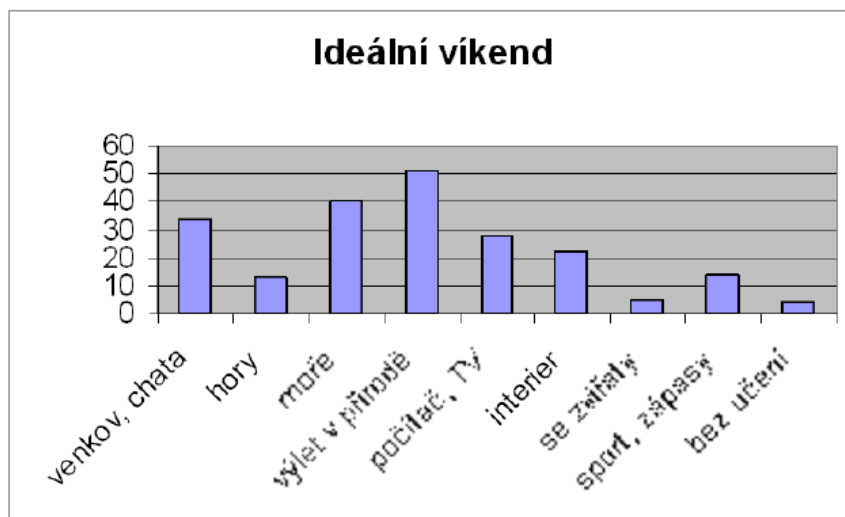
Graf IV – Strávený čas dětí v neděli odpoledne (Strejčková, Kropáčková, 2005).

Ideální jarní víkend

Kde bys trávil ideální víkend?

místo	počet odpovědí	poměrné zastoupení
venkov, chata	34	16,1%
zimní sporty, hory	13	6,2%
letní sporty, moře	40	19,0%
výlet v přírodě	51	24,2%
počítač, televize	28	13,3%
obchody, kino, restaurace	22	10,4%
se zvířaty	5	2,4%
sport. kroužky, zápasy	14	6,6%
bez učení	4	1,9%

Tabulka III - Ideální víkend (Strejčková, Kropáčková, 2005).

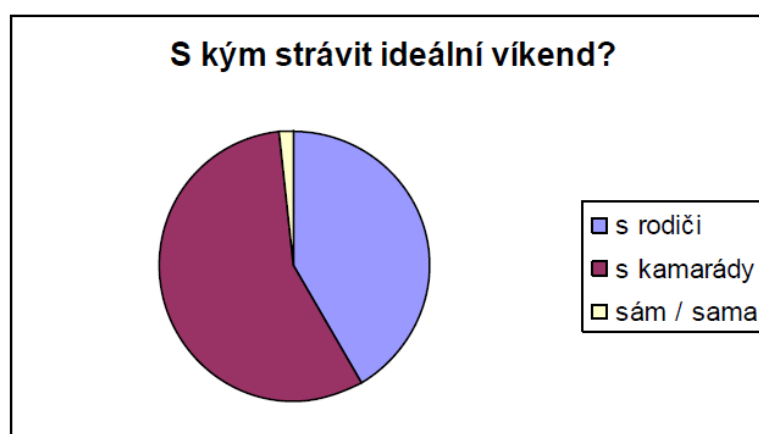

Graf V – Ideální víkend (Strejčková, Kropáčková, 2005).

S kým bys nejrady strávil ideální víkend?

s rodiči	48
s kamarády	66
sám / sama	2

Tabulka IV – S kým strávit ideální víkend? (Strejčková, Kropáčková, 2005).

Graf VI – S kým strávit ideální víkend? (Strejčková, Kropáčková, 2005).

Příloha V: Mapa města Brandýs nad Labem – Stará Boleslav

Informační centrum

Městský úřad Brandýs nad Labem – Stará Boleslav

Masarykovo náměstí 1, 250 01 Brandýs nad Labem

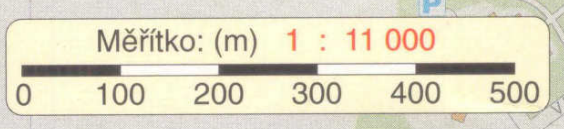
infocentrum@mesto.brandysnl.cz

i Informační centrum
 Městský úřad Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
 Masarykovo náměstí 1, 250 01 Brandýs nad Labem
 infocentrum@mesto.brandysnl.cz
 tel/fax: 326 909 188
 mobil: 731 660 933, 731 681 274
 www.infocentrum-brandysko.cz

Legenda:

	městský úřad		mateřská škola		kostel
	inform. centrum		hotel		synagoga
	policie		stadion		hřbitov
	nemocnice		hřiště		restaurace
	zdrav. zařízení		tenisové kurty		telefonní budka
	lékárna		koupaliště		zahrádky
	hasiči		jezdecký areál		bankomat
	zámek		kino		obytná plocha
	muzeum		autobus. nádraží		sportovní plocha
	knihovna		nádraží ČD		les, zeleň
	pošta		parkoviště		hřbitov
	škola		benzínová stanice		louky a hosp. půda

BRANDÝS nad LABEM

směr: Kostelec n. Lab. 6 km
Neratovice 11 km

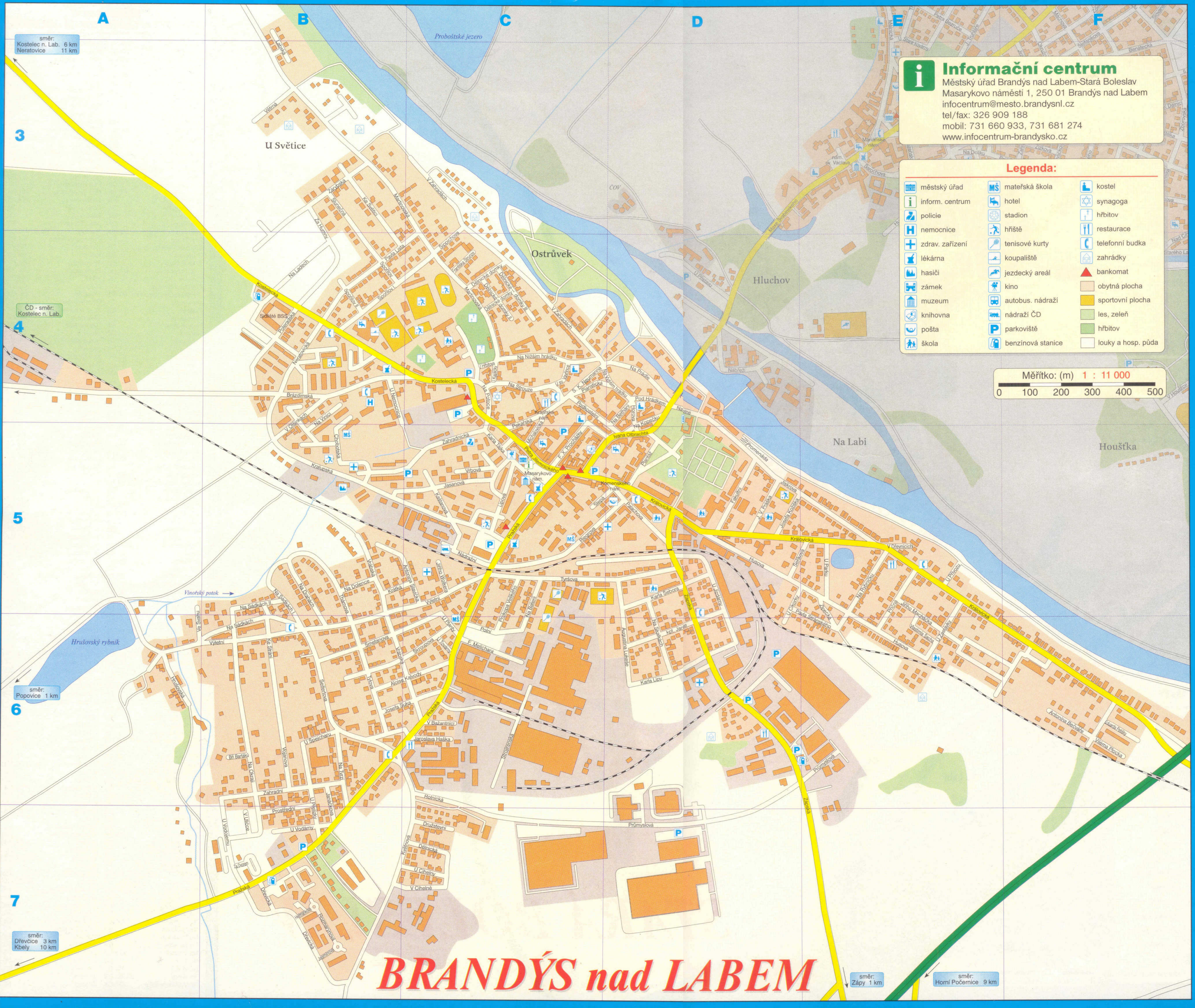
ČD - směr: Kostelec n. Lab.

směr: Popovice 1 km

směr: Dřevčice 3 km
Kbely 10 km

směr: Zápy 1 km

směr: Horní Počernice 9 km

směr:
Lhota 6 km
Mělník 23 km

směr:
Benátky n. Jiz. 9 km
Mladá Boleslav 38 km

i Informační centrum
Městský úřad Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
Masarykovo náměstí 1, 250 01 Brandýs nad Labem
infocentrum@mesto.brandysnl.cz
tel/fax: 326 909 188
mobil: 731 660 933, 731 681 274
www.infocentrum-brandysko.cz

Legenda:

městský úřad	mateřská škola	kostel
inform. centrum	hotel	synagoga
policie	stadion	hřbitov
nemocnice	hřiště	restaurace
zdrav. zařízení	tenisové kurty	telefonní budka
lékárna	koupaliště	zahrádky
hasiči	jezdecký areál	bankomat
zámek	kino	obytná plocha
muzeum	autobus. nádraží	sportovní plocha
knihovna	nádraží ČD	les, zeleň
pošta	parkoviště	hřbitov
škola	benzínová stanice	louky a hosp. půda

Měřítko: (m) 1 : 11000
0 100 200 300 400 500

STARÁ BOLESLAV